

İRAN İSLAM CUMHURİYETİ ÜLKE RAPORU

NİSAN 2018

*Gebze Ticaret Odası
Ticaret Bölümü*

SOSYAL, İDARİ VE COĞRAFİ YAPI

Devletin Adı	İran İslam Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı	Dr. Hassan Rouhani (aynı zamanda Hükümet Başkanı)
Yüzölçümü (kara)	1.628.760 km2 (Dünya Bankası)
Nüfusu (2018)	81.800.269 (Dünya Bankası)
Resmî Dili	Farsça
Din	%98 Müslüman, %2 Diğer.
Başkent	Tahran
Başlıca Şehirleri	Tahran, Meşhed, İsfahan, Tebriz, Shiraz
Para Birimi Döviz Kuru (İMB)	Riyal (Halk arasında Tümen ifadesi kullanılmaktadır.) 1 Tümen = 10 Riyal http://www.cbi.ir/exrates/rates_en.aspx
Millî Günü	11 Şubat
Haftasonu tatili	Perşembe & Cuma
Yılbaşı (yeni yıl) tatili	21-24 Mart (nevruz)
Uluslararası Telefon Kodu	+98
Ölçü Birimi	Metre, Kg

NÜFUS & İŞGÜCÜ YAPISI:

Ülke nüfusu 81,8 milyondur. Kadınlar nüfusun %49,4'ünü oluşturmaktadır Halkın %70,8'i 15-64 yaş grubu ve %23,6'sı 0-14 yaş grubundadır. Nüfus artış oranı %1,4 olmuştur. (Dünya Bankası-2018)

Nüfusun şehirleşme oranı yaklaşık %75'dir. Başkent Tahran'ın nüfusu yaklaşık 8,9 milyondur. Kalabalık nüfusa sahip diğer şehirleri sırasıyla; Meşhed ve İsfahan'dır.

Aktif işgücü 27,2 milyon olup, işsizlik oranı %12'dir. (Dünya Bankası-2018)

Nüfusun 15 üstü yaş grubunun okuryazarlık oranı 2017 yılında yaklaşık %86'dır. (DB)

İDARİ YAPI:

Şah yönetimi 11 Şubat 1979 tarihinde devrilmiş ve dini esasa dayalı bir devlet düzeni kurulmuştur. İran Anayasası 3 Aralık 1979 tarihinde yürürlüğe girmiş, 1989 yılında revize edilmiştir. İran'da gücün ulema ile halk tarafından seçilen temsilciler arasında hiyerarşik olarak paylaşıldığı, dini teokrasi ile Başkanlık sistemi karışımı kendine özgü bir yönetim biçimi hâkimdir.

İran'da siyasi parti temelinde bir yapılanma bulunmamaktadır. Siyasi hayatta, partiler yerine daha çok baskı/çıkar grupları olarak adlandırılabilir yapılanmalar rol oynamakta, bu gruplar seçim zamanlarında büyük ittifakların çatısı altında toplanmakta ve seçimlerden sonra tekrar dağılmaktadır.

İran, 31 vilayetten oluşmaktadır. Valiler, İçişleri Bakanının teklifiyle Hükümet tarafından atanmaktadır.

Dini Lider/Rehber (supreme leader): İran'da kuvvetler ayrılığı prensibi geçerli olmakla beraber, erkler (yasama, yürütme ve yargı) Rehber'in gözetimi altındadır. Hâlihazırdaki dini lider (Rehber), İslâm Cumhuriyeti'nin kurucusu Humeyni'n vefatından sonra (1989'da) seçilmiş olan Ayetullah Ali Hameney'dir. Rehber, din adamlarından oluşan Uzmanlar Meclisi tarafından ömür boyu süreyle seçilmektedir. Nizami ordu, Devrim Muhafızları, İçişleri Bakanlığı ve istihbarat kuruluşları doğrudan Dini Lidere bağlıdır. Dini Lider, İçişleri Bakanlığı üzerindeki yetkilerini Cumhurbaşkanıya devredebilir.

Anayasayı Koruyucular Konseyi (guardian council): Dini Liderlik Makamınca seçilen güncel bilgilere sahip 6 kişilik hukukçu heyetinden oluşan Anayasal bir kurumdur. 6 yıllık dönemler itibarıyla görev yapan bu kurumun başlıca görevi; İslâmi Danışma Meclisi kararlarının Anayasa'ya ve Devletin resmi mezhebine uygunluğunu denetlemektir. Ayrıca, cumhurbaşkanlığı seçimlerine katılma başvurusunda bulunan aday adayları arasından adayları tespit etmektedir.

Devlet Uzlaştırma Konseyi (expediency council): Din adamı ağırlıklı Anayasayı Koruyucular Konseyi ile İslâmi Danışma Meclisi arasında yasama sürecine ilişkin ortaya çıkabilecek uzlaşmazlıkların giderilmesi amacı ile kurulmuştur. Anayasa değişiklikleri konusunda Dini Lidere görüş bildirir. Ayrıca, Meclis ve Anayasayı Koruyucular Konseyi arasında ortaya çıkan görüş ayrılıklarını inceleyerek alınacak nihai tutum konusunda Dini Lidere öneride bulunur. Üyeleri Dini Lider tarafından atanmaktadır.

Yasama (İslam Danışma Meclisi/İran İslam Parlamentosu): 4 yıllık dönemler için halkın doğrudan ve gizli oy ile seçtiği 290 milletvekilinden oluşan İran Danışma Meclisi (parlamento), sadece bir yasama organı niteliğinde olmayıp; idarenin tüm eylem ve işlemlerinde inceleme ve araştırma yapma yetkisine sahiptir. Kanun teklifi Bakanlar Kurulu Üyelerinin ortak kararı, kanun tasarıları ise en az 15 milletvekilinin talebi ile meclise sunulur. (<http://en.parliran.ir/>)

Yürütme (hükümet); Anayasayı Koruyucular Konseyi'nin onayını almış adaylar arasından belirlenen ve 4 yıllık dönemler için doğrudan halk tarafından (genel seçimlerde) seçilen Cumhurbaşkanı aynı zamanda Hükümet başkanıdır. Hükümetin göreve başlayabilmesi için Parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Halen cumhurbaşkanlığı görevini Dr. Hassan Rouhani yürütmektedir. Başbakanlık Kurumu bulunmamaktadır. (<http://www.president.ir/en/>) Son Cumhurbaşkanlığı seçimleri 19 Mayıs 2017 tarihinde düzenlenmiş olup, Cumhurbaşkanı Ruhani, oyların %57'sini alarak ilk turda ve ikinci kez Cumhurbaşkanı seçilmiştir.

Yargı; yasama ve yürütmeden bağımsız olarak iş görmektedir. Adalet Bakanlığı, yargı ve yürütme erkleri arasındaki koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür. Yargı erkinin işleyişinden, Dini Lider tarafından içtihat verme yetkisine haiz ulema arasından 5 yıllık süre için atanan Yargı Erki Başkanı sorumludur. İran devriminin ardından mevcut Kara Avrupası Hukuk Sistemi, İslâm Hukuku ile birleştirilerek oluşturulan İran hukuk sisteminde, İslâm hukuku daha çok aile hukuku ve ceza hukuku alanlarında uygulanmaktadır. (<http://www.justice.ir/home>)

COĞRAFİ YAPI, İKLİM, ÇEVRE:

Tarihi İpek Yolu sayesinde eski çağlardan bu yana Avrupa ve Asya'nın kesişme noktasında yer

alan İran'ın stratejik konumu, ülkede petrolün keşfi ile daha da önemli hale gelmiştir. Ham petrol taşımacılığının yoğun olarak yapıldığı Umman Körfezi, Basra Körfezi ve Hazar Denizi'ne kıyıları bulunmaktadır. Başkent Tahran'ın denizden yüksekliği (rakımı) 1.200 metredir.

Ülke genelinde kurak ve yarı-kurak iklim hakim olmakla beraber, Hazar Denizi kıyılarında subtropikal iklim görülmektedir. En sıcak ay olan Temmuz'da ort. hava sıcaklığı 22–37°C ve ort. yağış miktarı 3 mm iken; en soğuk ay olan Ocak'ta ortalama. hava sıcaklığı eksi 3–7°C ve ort. yağış miktarı 46 mmdir. Tahran'da yazları sıcak ve kurak geçmekte (30–40°C), kışları ise hava sıcaklığı 0–15°C arasında değişmektedir. Kışın yüksek kesimlerde kar yağışı görülebilmektedir.

Engabeli ve dağlık arazilerin yanı sıra, çöllerle kaplı düzlüklere de sahip olan İran topraklarının %55'i çayır (otlak), %23'ü çöl, %14'ü ekilebilir (arable) alan ve %8'i ormandır. (www.fao.org)

Kentlerde taşıt emisyonları, rafineriler ve sanayi atıkları kaynaklı olarak hava kirliliği görülmektedir. Ormanlık alanların tahribi, hayvanların aşırı otlatılması, çölleşme, Basra Körfezi'nde petrol kirliliği, sulak arazilerin kuraklaşması, toprağın tuzlanması, içme suyu kaynaklarının yetersizliği, kanalizasyon atıklarının yol açtığı su kirliliği ve sanayi atıklarından doğan kirlenme ülkenin başlıca çevresel sorunlarıdır.

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2016	2017	2018	2019*	2020*
GSYİH (cari fiyatlarla)	milyar \$	404	430	452	484	495
Kişi Başı Gelir (gsyih-cari fiyatlarla)	Dolar	5.026	5.289	5.491	5.820	5.890
GSYİH Büyüme (sabit fiyatlarla)	%	12,5	3,7	-3,9	-6	0,2
Enflasyon (tüketici fiyatları ort.)	%	9	9,6	31,1	37,1	31,7
İşsizlik/ işgücü	%	12,4	11,8	13,8	15,4	16,1
Toplam Tasarruf/gsyih	%	37,5	39,5	42,6	38,5	37,1
Toplam Yatırım/ gsyih	%	33	35	38	38	37
Toplam Kamu Borcu/gsyih	%	47	39	33	30	27
Cari İşlemler Dengesi	milyar \$	16	16	19	-1,8	-3,1
Cari İşlemler Dengesi/gsyih	%	4	3,8	4,3	-0,3	-0,6

IMF-
11.4.19

*IMF tahmini

Ekonomik Yapı:

Ekonomik geliri esas itibarıyla petrol ve doğalgaz ihracatına dayanmaktadır. Kamu ekonomisinin ve korumacılığın etkin olduğu ülkede son yıllarda özel sektör de gelişme göstermektedir. 1980'li yıllardan beri maruz kaldığı uluslararası yaptırımlar/ambargolar

ülke ekonomisinin potansiyelinden az gelişmesine sebep olmuştur. (Yaptırımlar süreci ve mevcut durumu bu sayfa sonunda özetlenmiştir)

Söz konusu ambargolar, geçmiş dönemde İran riyalinin aşırı değer kaybetmesine, resmi kur ile piyasa kuru arasındaki farkın büyümesine yol açmıştır. Döviz kurlarında yükselme, fiyatlar genel düzeyinde artışı da beraberinde getirmiştir. Döviz kurundaki yükselme büyük ölçüde ithal girdi ile çalışan İran imalat sektöründe maliyet artışına ve enflasyona sebep olmuştur. (Enflasyon & Döviz Kurları-İMB-
: http://cbi.ir/default_en.aspx)

İran'ın ihracat ve bütçe gelirlerinin ağırlıklı olarak petrol ve doğalgaza bağımlı olmasının da etkisiyle, ambargoların yol açtığı ticaretteki gerileme ekonomik zayıflamayı da beraberinde getirmiştir. Ekonominin durgunlaşması, bütçe açığı, yükselen işsizlik, değer kaybeden ulusal para, iç finansmanda yaşanan darboğaz ve dış ticaret açığıyla beraber cari işlemler fazlasındaki azalma ekonominin başlıca sorunlarıdır.

Bu çerçevede, Hükümetin öncelikleri arasında; yüksek enflasyonun kontrol altına alınması, işsizliğin düşürülmesi, mali disiplin ve döviz kurunda istikrarın sağlanması (ve resmi ve piyasa döviz kuru arasındaki farkın azaltılması), (özellikle yabancı sermaye için) yatırım ortamının iyileştirilmesi, finansal kaynaklara/kredilere ulaşımın kolaylaştırılması, özel sektörün ekonomideki payının artırılması, özel sektör yatırımlarının geliştirilmesi suretiyle ekonomik büyümenin (makro-ekonomik istikrarın) sağlanması ve böylelikle sosyal koşulların da düzeltilmesidir.

Ancak; İran bankacılık sektörünün küresel bankacılık sistemi ile entegrasyonunun gecikmesi, mevcut ambargo öncesi dönemde hızlı ekonomik büyüme için ihtiyaç duyulan doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ve dış ticaretin gelişmesini engellemiştir.

Tahran'ı ziyaret eden IMF Teknik Heyetinin İran ekonomisi hakkında yayınladığı 18 Aralık 2017 tarihli basın açıklamasında; ekonomik istikrar için ihtiyaç duyulan yapısal (mali) reform paketinin acilen uygulamaya konulması, bu çerçevede borçların azaltılması, ikili döviz kurunun tekleştirilmesi (unifying), yüksek maliyetli (elektrik, su, akaryakıt) iç sübvansiyonların kaldırılması, rekabetin teşvik edilmesi, bankaların yeniden yapılandırılması ve sermaye yapısının geliştirilmesi (recapitalization), merkez bankasını daha fazla bağımsızlaştıracak ve likidite kontrolünü sağlayacak piyasa merkezli para politikasının oluşturulması, enflasyonun düşürülmesi ve tavsiye olunan yeni döviz kuru rejimine yönelik güvenin tesis edilmesi ihtiyacı ifade edilmiştir.

IMF'nin 2017 yılı Şubat ayında yayınladığı ülke raporunda, 2016 yılında artmaya başlayan enerji (petrol+doğalgaz) ihracat gelirinin devam eden yıllarda da yükselmeye devam edeceği öngörülmüş idi. Ancak, ABD'nin İran'a yönelik olarak 2018 yılı Ağustos ve Kasım ayında iki aşamada (ve tek taraflı olarak) tekrar yürürlüğe koyduğu yaptırımlar (özellikle 2018 yılı Kasım ayında başlayan petrol sektörüne yönelik yaptırımlar), İran'ın petrol ihracatını ve ihracat gelirinin azalmasına bağlı olarak ithalatını da olumsuz etkilemektedir.

Nitekim, İran Hükümeti yaptırımlara karşı tedbir bağlamında, yerli üretimin ve döviz kaynaklarının verimli kullanılması gerekçesiyle de, 1722 ürünün ithalatına yasak koymuştur. İthalatta ön-kayıt sistemine geçilmiş, döviz işlemlerine sınırlama getirmiştir. ABD Yaptırımları ve buna karşın İran Hükümetinin aldığı ekonomik ve ticari tedbirlerin detayı Bakanlığımız web sayfasında (<https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/guney->

[asya/iran/pazar-bilgileri/pazarda-dikkat-edilmesi-gereken-hususlar](#)) belirtilmektedir.

İran'ın maruz kaldığı başlıca iç ekonomik sorunlar; özellikle genç nüfusta artan işsizlik, yükselen enflasyon, halkın alım gücünün zayıflaması, Riyal'in döviz karşısında değer kaybetmesidir.

Dış Borcu:

İran'ın dış borcu 2010 yılındaki yaklaşık 20 milyar Dolar seviyesinden, 2016 yılında 5,4 milyar Dolara kadar gerilemiş, ancak 2018 yılında 6,3 milyar Dolara yükselmiştir. (Dünya Bankası)

DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM:

Ülkedeki rejim değişikliği sonrasında çiftliklerin, şirketlerin ve bankaların devletleştirildiği ve yabancı sermayenin yasaklandığı İran'da, 4. ve 5. Beş Yıllık Kalkınma Plânları ile birlikte yatırım ortamı iyileştirilerek yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır. Kasım 1985'den beri yapılan bazı temel düzenlemeler kapsamında; yabancı şirketlerin İran'da pazarlama ve satış ofisi açmalarına izin verilmiş; 1993 yılında Serbest Bölgeler Kanunu, Haziran 2002'de ise yeni Yabancı Yatırımı Teşvik ve Koruma Kanunu (FIPPA) yürürlüğe girmiştir. FIPPA ile, devletin kararları doğrultusunda ortaya çıkabilecek şirket zararları ile ana sermaye ve kârların yurt dışına transferi devlet garantisi altına alınmıştır.

Yeni Kanun kapsamında yabancı sermayenin bir İran şirketi ile ortaklığı belli bir yüzde ile sınırlandırılmamış, yabancı sermayenin ülkeye giriş ve çıkışında serbest piyasa kurunun geçerli olması garanti altına alınmış, yabancı şirketler için vergiler %60'lardan %20'lere indirilmiş, ayrıca yatırım yapılan bölgelere göre 10–15 yıllık vergi muafiyeti dönemleri öngörülmüştür. Diğer taraftan, yatırımın İranlı bir ortakla gerçekleştirilmesi halinde yatırımın mahiyetine göre %80'ine varan oranlarda İran yatırım mallarının ithalatı, gümrük vergisinden muaf tutulmuştur. Yaklaşık 510 Dolar civarındaki işçi maliyetlerinin 440 Dolar'a kadar olan bölümü vergiden muaf, bu sınırı aşan kısmı ise %10 vergiye tabidir. (İran Yatırım Ajansı: <http://www.investiniran.ir/en/home>)

Ambargonun kaldırılmasıyla birlikte, doğrudan yabancı yatırımlar sistemindeki liberalleşme sürecinin orta vadede gerçekleşebileceği değerlendirilmektedir. (Yatırım Mevzuatı, Öncelikler & Yatırımlar: <http://en.mimt.gov.ir/index.php>)

İran'da yatırımlara verilen önemli teşvikler olmasına rağmen; uygulamada bürokrasinin ağır işlemesi, merkez/yerel kurumlar arasında koordinasyon bulunmaması, muafiyetlerden yararlanılması gibi etkenler yatırımın hayata geçirilmesi konusunda güçlüklerle yol açmaktadır.

Çalışma ve oturma izni alınmasına yönelik prosedürlerin uzunluğu firmaları zaman bakımından zorlamaktadır. Söz konusu gecikme, genellikle firmaların eksik evrak vermesinden yada başvuruları tek tek yapıp takip etmesinden kaynaklanmakta olup, kurumlaşmış firmalar bu sıkıntıyı daha az yaşamaktadır. Evrakları tam olan bir başvurunun, çalışma izinleri için yaklaşık 3 hafta, ikamet izinleri içinse yaklaşık iki buçuk ay içinde sonuçlanabilmektedir.

Yabancı yatırımlar bakımından önemli bir konu, mahkemelerde alınan kararların uygulanmasında yaşanan sıkıntılardır.

İÇ VERGİ UYGULAMALARI:

İç Vergi uygulamaları kapsamında; KDV, Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi ve Emlak Vergisi uygulanmaktadır.

(Vergi Türleri: <https://www.investiniran.ir/en/whyiran1/tax>)

KDV oranı %9'dur. Bazı temel tüketim ürünleri (temel gıda, ilaç, tarım ürünleri, gübre, tohum) ise KDV'den muaftır.

Kurumlar vergisi oranı %25'tir.

Gelir Vergisi, gerçek kişilerin senelik gelirlerine göre, %0-25'tir. (İran Vergi İdaresi: <http://en.intamedia.ir>)

Öte yandan, dört kişilik bir ailenin asgari geçim sınırı (living wage) ise 661 dolar olarak hesaplanmıştır.

Sosyal Güvenlik prim kesinti oranları; çalışandann %7, işverenden %23'tür.

SOSYAL GÜVENLİK SİSTEMİ:

Bir yıla kadar olan çalışma sürelerinde, iyi performansın garanti altına alınması ve gerektiğinde işten çıkarmanın daha kolay olması amacıyla "geçici istihdam sözleşmeleri" tercih edilebilmektedir.

İşverenler yabancı çalışanları için çalışma izni almakla sorumludurlar. Çalışan, çalışma iznini İran'a giriş yapmadan önce almalıdır. Bir çalışanın, çalışma izni işlemde iken başlangıçta iş vizesi ile İran'a yolculuk etmesi halinde bu kişinin bir çalışma iznini iade etmeden önce İran'ı terk etmesi gerekir. Elinde oturma izni olan bir yabancının, İran'ı terk edebilmek için vergi borcunun bulunmadığına dair belgeyi göstermesi üzerine verilen bir çıkış iznine sahip olması gerekir.

Sosyal Güvenlik Kanunu'na göre İran'da çalışan yabancı tabiyetli işçileri sosyal sigorta güvence kapsamı bakımından, aşağıdaki durumlar dışında, adigeçen kanuna tabidirler:

- Ülkeleri ile İran arasında hükümleri geçerli olan bir ikili yada çok taraflı sosyal güvenlik anlaşması mevcut olması
- İran'da çalışan yabancı kişi, ülkesindeki ilgili makama ait bir belgeye göre İran'da çalıştığı dönemde Sosyal Güvenlik Kanununun 3. maddesi hükümlerinin bir kısmı veya tamamı bakımından veya başka bir ülkede sigortalı olması

50.561.625 Riyal/ay (2016 yılı için yaklaşık 1.774 \$/ay) tavanına kadar aylık ücretler ve uygun yan ödemelere ilişkin prim kesintileri işveren için %23, çalışan için %7'dir.

Üst Çalışma Konseyi tarafından belirlenen asgari ücret ise 250 \$/ay'dır.

İRAN'DA TİCARİ FAALİYETTE BULUNMA

(şirket, şube/temsilcilik ofisi kurulması, acenta tayini)

İran'da şirket kurulması bürokratik zor bir süreçtir. Dünya Bankası tarafından yapılan bir çalışmaya göre, İran'da firma kuruluş süreci enaz 15 gün sürmektedir. İran (Tahran) 190 ülke içinde; iş yapma kolaylığı açısından 120, yeni bir şirketin faaliyete geçmesi kolaylığı açısından 102. sırada yer almaktadır. (<http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/iran>)

İran'da şirket kuruluşu veya yabancı şirket şube tescili, İran'da faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır.

İran'da ticari faaliyette bulunulabilmesi için kurulacak şirketin/şubenin/temsilcilik ofisinin Şirketler Tescili Genel Dairesine (General Office For Companies Registration- <http://sherkat.ssaa.ir/>) kaydının yapılması (tescil edilmesi) ve akabinde İran Ticaret ve Sanayi Odasına (<http://en.iccima.ir/>) üye olunması gerekmektedir.

1-Şirket Kurulması: İran'da bulunan tüzel kişiliğe haiz ticarî şirket türleri, Türk Ticaret Kanununda tanımlanan ticaret şirketleri ile benzerlik göstermektedir. ([İran Ticaret Kanunu için bakınız](#))

Yabancı şirketlerce İran'da (anonim veya limited) şirket kurulması, İran'daki yabancı yatırımcı ve tacirler için uzun vadedeki en uygun yoldur.

Yabancı bir yatırımcı İran'da iki şekilde firma kurabilmektedir. Genelde tercih edileni "Yabancı Yatırımın Artırılması ve Korunması Kanunu (FIPPA)" çerçevesindeki koruma ve kolaylıklardan yararlanmak amacıyla yabancı (sabit) yatırım izni için yapılan başvurulardır. Sanayi, madencilik, tarım ve hizmetler sektörlerindeki faaliyetleri geliştirmek ve daha verimli kılmak amacıyla hazırlanan bu Kanun'a göre, yabancı yatırımcı %100 kendi sermayesi ile, İranlı bir ortağı olmaksızın, firma kurabilmektedir. (Başka bir ifadeyle, yabancı yatırımcı %100 kendi sermayesi ile İranlı bir ortağı olmaksızın firma tescil ettirebilir.)

İkinci tercih ise; ticaret, hizmetler ve diğer faaliyetlerin icrası için yabancı yatırım izni olmaksızın doğrudan bir (ticari/hizmet) şirket kurulmasıdır. Ayrıca, 21 Aralık 2008'den itibaren geçerli olan son değişikliklere göre yabancının, bir İran firmasının içinde %100'e kadar hisse sahibi olması da mümkün hale getirilmiştir.

İran Mevzuatı Uyarınca Şirket Kuruluşu İçin Gerekli Belgeler:

- 1) Bütün sayfaları şirket ortakları tarafından imzalanan şirket kuruluş sözleşmesi,
- 2) Şirket ortaklarının onaylı kimlik sureti, yabancı uyruğa sahip olmaları halinde Pasaportlarının onaylı sureti ve ikametgâh adresleri

2- Yabancı Firma Temsilcilik Ofisi veya Yabancı Firma Şubesi Açılması: Başvuru sürecinde belgelerin Farsça olması gerekmektedir.

Temsilcilik Ofisi: 12.11.1997 tarihli Yasa çerçevesinde, ülkelerin karşılıklılık kuralına uyulması şartıyla, yabancı şirketlerin İran'da temsilcilik ofisi açması kolaylaştırılmıştır. Söz konusu mevzuat 03.05.1999 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile şekillendirilmiştir. İran'da temsilcilik ofisi açılması için başvuruların, İran Maliye Bakanlığı'na (Şirket Tescil Dairesine) yapılması gerekmektedir. ([http://sherkat.ssaa.ir/Portals/72/directive%20to%20register%20branches%20 brief ed.pdf](http://sherkat.ssaa.ir/Portals/72/directive%20to%20register%20branches%20brief%20ed.pdf))

Yabancı firmalara ait pazarlama ve satış ofisleri, İranlı şirketlerden farklı olarak, devlet kredi ve teşviklerinden mahrum edilmiş, ithalat ve ihracat konularında yasaklı sayılmıştır. Başka bir ifadeyle, ticari faaliyette bulunamamaktadırlar.

Şube Açılması: Yabancı şirketlerin, kendi ülkelerinde resmi olarak tescil edilmesini müteakip, İran'da şube tesis edebilmeleri mümkündür.

Yabancı firma şubesinin, temsil ettiği ana firmanın merkezde tescilli ticari ünvanı altında faaliyet göstermesi gerekmektedir. Yabancı ana (merkez) firma, şubenin tüm faaliyetlerinden tam sorumludur. Kanun şubeye; pazar bilgisi toplama, mal ve hizmetlerle ilgili satış sonrası hizmet ve garanti verme ve İranlı taraflarla firma arasında yapılan sözleşmelerin icra edilmesi iznini vermektedir.

İran Vergi Kanunu'na göre; yabancı şubenin vergi muafiyetinden yararlanabilmesi için, proforma fatura hazırlama, sipariş alma ve karşılama, mal ve hizmetlerin doğrudan satışı, merkez adına İran'da sözleşme hazırlama gibi satış ve ticari faaliyetlerin doğrudan içinde olmamaları gerekmektedir. Ancak yabancı şubesi, temsil edilen ana-firma ile İranlı müşteriler arasındaki anlaşmaları/işlemleri kolaylaştırmaya yönelik faaliyette bulunabilmektedir. Devlet ayrıca, İran'da satılan mallara yönelik satış sonrası hizmetin/desteğin sağlanması için teknik hizmet birimleri kurulmasını teşvik etmektedir. Öte yandan; İran'da faaliyet gösteren yabancı şubesinin, ayrıca İranlı bir acenta tayin etme zorunluluğu bulunmamaktadır. İran Mevzuatı Uyarınca Yabancı Şirketin İran'da Şubesini Tesisi İçin Gerekli Dokümanlar:

- 1) Şirket tarafından yazılı başvuru,
- 2) Şirket Merkezinin faaliyeti hakkında tanıtım yazısı.
 - Şirketin hangi konularda faaliyet yaptığı,
 - Şirketin neden İran'da tescil ettirmek istendiğine dair açıklamalı sebepler,
 - İran'da kaç tane yabancı elemana ihtiyaç duyulacağı,
 - Şirketin mali kaynakları.
- 3) Şirketin feshini istemeye yetkili şahıslar tarafından şirketin infisahı halinde ana şirketin kendisine verilen süre içerisinde şirketi tasfiye edeceğine dair taahhüt yazısı,
- 4) Merkez Şirket ana sözleşmesi,
- 5) Merkez Şirketin en son hesap bilançosu,
- 6) Noterden avukata veya İran'da şirketi temsil edecek kişi adına tanzim edilen vekaletname,
- 7) Şirket tasdiknamesi belgesi -şirket kuruluşunun resmi gazetede ilanı ve değişiklikler olmuşsa en son değişikliğin tescil belgesi,
- 8) İmza sirküleri,
- 9) Devlete ait bir kuruluşla ortak olunması halinde anılan kuruluşlar ile ortak faaliyette bulunulacağına dair yazı (moarrefiname),
- 10) Şirketin İran'da şube ve temsilci tayini konusunda aldığı Yönetim Kurulu kararı örneği.

Yabancı ülkelerde hazırlanan bütün belgeler, bulundukları şehrin Valiliği tarafından ve akabinde Dışişleri Bakanlığınca onaylanarak, ülkedeki İran Konsolosluğu tarafından tasdik edilmelidir. Hazırlanan bu belgeler İran'da tercüme edilmektedir.

3- Ticari Acenta Tayini: Ticaret mevzuatına göre, ticari acenta, temsil ettiği yabancı firma adına müzakere yapan ve işlem sonuçlandıran kişi ya da şirkettir. Acenta, firma tarafından verilen talimatlar çerçevesinde bu tür işlemleri müzakere etmek için faaliyet gösterir ve aracılık hizmetini, firma ve ülkedeki müşteriler arasındaki işlemlerin sonuçlandırılmasını kolaylaştırmak üzere sağlar. Alternatif olarak acenta, firma tarafından verilecek talimatlar uyarınca bu gibi işlemleri firma adına müzakere edip sonuçlandırmaya da yetkilendirilebilir. Böyle bir durumda acentanın imzası firmayı da bağlar ve yabancı firma acentanın firma tarafından kendisine izin verilen yetki alanı çerçevesindeki tüm hareketlerinin sorumluluğunu alır.

İran mevzuatı çerçevesinde, acentaların İran vatandaşı olması zorunluluğu yoktur. Ancak uygulamada sadece İran vatandaşları ihracat ve ithalat için gerekli ticaret ruhsatını (ticaret kartı) alabildikleri için ticari acentaların, İranlı gerçek yada tüzel kişiler olması veya bunların vasıtası ile kurulması gerekmektedir.

Öte yandan, acenta gerçek kişi olduğunda ise, birçok büyük kamu ve özel sektör kuruluşu bu kişilerle iş yapmaya yanaşmayabilmektedir. Mevzuat, gerçek ve tüzel kişilerin acenta olarak faaliyet göstermelerine izin vermekle birlikte, acentanın İran'da kurulu bir şirket (tüzel kişilik) olması uygulamada daha faydalı olmaktadır. 1992'de yapılan bir düzenleme uyarınca, kamu kurum ve kuruluşlarının, İran'da resmi kayıtlı bir acentası yada temsilcisi bulunmayan yabancı tedarikçilerden mal, ekipman ve hizmet alması yasaklanmıştır.

Yabancı bir firma, İran'da bir acentayı tayin ettikten sonra her iki tarafın sorumlulukları (süresi, yetki alanı vb) genel hatlarıyla acentalık anlaşmasında belirtilmelidir. Tarafların hak ve yükümlülüklerinin detaylı bir şekilde belirlenmesi için hukuki danışmanlık gerekmektedir. Genel olarak, İran'daki kanunların konularının birbiri ile ters düşmesi halinde bir sözleşmenin amir hükmü, taraflar yabancı milliyette olmadığı ve açık ya da zımni şekilde sözleşmeyi bir başka mevzuata tabi tutmadığı müddetçe o sözleşmenin yapıldığı yerde yetkili olan mevzuattır. Ancak, acentalık Sözleşmesinde, anlaşmazlıkların halline yönelik hakemlik müessesesi belirlenmiş ise, amir hüküm sözleşmenin yapıldığı yerden ve tarafların milliyetinden bağımsız olarak düzenlenebilmektedir. (Bakınız: [İran Ticaret Kanunu](#))

4- İş Ortaklıkları Kurulması: Yabancı müteahhitler ve üreticiler, Yerel İçerik Kanunu'nun gerekliliklerini yerine getirebilmek ve projelerin uygulanması ve malzeme-teçhizat tedariki için açılan kamu ihalelerine rekabetçi teklif verebilmek amacıyla yerel firmalar ile iş ortaklıkları oluşturabilmektedir.

SERBEST TİCARET-SANAYİ BÖLGELERİ & ÖZEL EKONOMİK BÖLGELER:

1-Serbest Ticaret-Sanayi Bölgeleri: İran'da Queshm, Chabahar, Aras, Anzali, Arvand, Kish ve Maku olmak üzere 7 adet serbest ticaret-sanayi bölgesi bulunmaktadır. Yabancı sermayenin teşviki amacıyla tasarlanan Serbest Ticaret Bölgelerinde yabancılara %100 sermaye mülkiyet hakkı, 20 yıl vergi muafiyeti ve vize kolaylıkları tanınmakta, ayrıca elde edilen karlar serbestçe transfer edilebilmektedir. (İran Yatırım

Ajansı: <http://www.investiniran.ir/en/whyiran1/investmentincentives/industrialzones>)

2-Özel Ekonomik Bölgeler: İran'ın iç bölgelerinde yer alan Özel Ekonomik Bölgeler (Special Economic Zones), yatırımcılara daha cazip yatırım ve altyapı koşulları sunmaktadır. İran'da toplam 22 adet Özel Ekonomik Bölge bulunmaktadır. (<http://www.freezones.ir/>)

Serbest ticaret bölgeleri ve özel ekonomik bölgeler, Cumhurbaşkanlığına bağlı Yüksek Konsey (High Council of Special Economic and Free Trade Zone) Genel Sekreterliği tarafından yönetilmektedir. (Harita: <http://lexarabiae.meyer-reumann.com/wp-content/uploads/IranFreeZones.jpg>)

KAMU İHALELERİ & BANKA TEMİNATLARI:

İran'da açılan kamu ihaleleri ve uluslararası projelere ilişkin duyurular, İran İhale Kurumu'nun web sitesinden takip edilebilir. www.iranender.com

1-İhale Süreci: Kamu alımları, İran'ın ekonomik faaliyetlerinde çok önemli bir yer tutmaktadır. Kamu alımı yaygın şekilde, kamunun mal, iş ve hizmet satın alma, kiralama veya başka bir sözleşme yoluyla edinmesi olarak tanımlanmaktadır. 2005 yılı Ocak ayında, yeni bir mevzuat olan İhale Kanunu yasama organınca (Parlamento ve Anayasa Koruma Konseyi) onaylanmış ve böylece kamu alımı ve ihale prosedürünü düzenleyen bir dizi mevzuatın yerini almıştır.

İhalelerin Fiyat Eşiklerine Göre Sınıflanması: Kanun üç tip işlem tanımaktadır. Azami 2.000 Euro değerindeki "küçük işlemler", azami 20.000 Euro değerindeki "orta işlemler" ve 20.000 Euro'nun üzerindeki "büyük işlemler". Bu eşik değerler Merkez Bankası tarafından ilan edilen mal ve hizmet fiyat endekslerine göre her sene Kabine tarafından belirlenmektedir.

İhale Komisyonu: Tekliflerin gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi, sözleşmenin yapılacağı tarafın belirlenmesi, ihalenin iptali veya yeniden ihaleye çıkılması gibi ihale ile ilgili tüm işlemler İhale Komisyonu tarafından yerine getirilir. İhale Komisyonu üyeleri, ilgili kamu kurumunun satın alma biriminin başındaki idareci, murakıp veya mali müdür ve teknik müdürdür.

İhale Sözleşmesi: Sözleşme, ihaleyi birinci sırada tamamlayan katılımcı ile yapılır ve teklifin geçerlilik süresi bitmeden sonuçlandırılır. Bu süre sadece bir kereliğine, ihale belgelerinde öngörüldüğü şekilde uzatılabilir. İhaleyi ilk sırada tamamlayan katılımcı ile sözleşme yapıldıktan sonra ihale ikincisinin geçici teminat mektubu serbest bırakılır. İhale birincisinin katı teminat mektubunu vermekten imtina etmesi ve sözleşmenin yapılamaması halinde geçici teminat mektubuna el konur ve ihale ikinci gelen firmaya verilir. İkinci firmanın da aynısını yapması halinde onun da geçici teminat mektubuna el konur ve ihale yenilenir.

2-Banka Garantileri (teminat mektupları): Bir yabancı firma, bir ihaleye katılmak veya mal tedarikine yönelik bir sözleşme imzalamak istediğinde, İranlı müşterisi ondan belli banka garantileri talep edebilmektedir. Esasında İranlı özel sektör firmalarının yabancı firmalardan bu gibi garantiler talep etmesini zorunlu kılan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenle, böyle bir garanti istenip istenmemesi tamamen kendilerine kalmıştır.

Öte yandan, kamu kurum ve kuruluşları ile iş yapıldığında, bu garantilerin istenmesi mecburidir.

Kamu ihaleleri ile bağlantılı olarak yabancı tedarikçilerden/müteahhitlerden istenen banka garantilerinin kapsamı esas olarak 4 şekilde olabilmektedir:

1. Geçici teminat mektubu (sözleşme (proje) tutarının %2-5'i arasındadır)
2. Kesin teminat mektubu (sözleşme miktarının %10'udur)
3. İyi niyet garantisi (danışmanlık hizmeti ödemesinde %10, inşaat/ulaşım ödemelerinde %5'i alıkonmakta)
4. Ön ödemeli garantiler (kamu projelerinde fiyatın %25'e kadar firmaya ön ödeme yapılabilir)

Ancak, İran kamu kuruluşları, yabancı müteahhit ve hizmet sağlayıcılarını İran bankalarından teminat almaya yönlendirmeye devam etmektedir. Sonuç olarak, yabancı bankalara ait teminatların İran bankalarının karşılıklı teminatını da gerektirmesi nedeniyle, yabancı tedarikçiler/müteahhitler kaçınılmaz olarak bu ekstra maliyeti İranlı müşterilerine (teklif ettikleri fiyatlara) yansıtabilmektedir.

DIŞ TİCARET POLİTİKASI, GÜMRÜK TARİFELERİ & STANDARDİZASYON

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve (1996 yılı Haziran ayında üyelik başvurusunu yaptığı) Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir. Üyelik başvurusu kapsamında 2005 yılı Mayıs ayında DTÖ bünyesinde kurulan çalışma komitesi (working party) henüz toplanmamıştır.

Yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde kaldırılmıştır. Ancak, yerli sanayiye korumak amacıyla bazı temel sanayi dallarında (tekstil, otomotiv vb.) ithalatta uygulanan gümrük vergisi oranları yüksek tutulmaktadır.

İTHALAT REJİMİ:

İthalat Prosedürü:

1- İran'da "ihracat ve ithalat" yapmak isteyen bir firmanın, üyesi olduğu Ticaret Odası tarafından adına düzenlenmiş bir '**Kart-ı Bazargani**' belgesi (İthalat-Ihracat Yetki Belgesi) sahibi olması gerekmektedir.

Önceki (mülga) uygulamada, bu belgeye sahip olmayan İranlı firmalar, sözkonusu belgeye sahip diğer firmalar üzerinden dış ticaret işlemini gerçekleştirebilmekte idi. Ayrıca, sözkonusu belgeye sahip olmak, tüm kategorilerde yer alan ürünlerin ithalatını yapabilmek için yeterli idi.

Ancak, yeni (yürürlükteki) uygulamada, ithalatçı firmanın sahibi olduğu sözkonusu belgeyi kullanarak ve sadece şirket kuruluş sözleşmesinde yazan faaliyetlerle sınırlı olarak ithalat yapmasına müsaade edilmektedir.

2- Yetki belgesi ile birlikte yapacağı ithalat işlemi için (ihracatçıdan) ilgili proforma faturayı (yada sözleşme veya benzeri destekleyici bazı ticari evrakları) temin eden İranlı firmanın İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nın (Ministry of Industry, Mine and Trade) online-sistemi üzerinden sipariş kaydını açtırması gerekmektedir. İthalat için "**Sipariş kaydı**" açma işlemine "**sab-te-sefareş**" (**kayıt**) denilmektedir.

İranlı ithalatçı firma, "**sab-te-sefareş/kayıt işlemi**" için proforma yada satış sözleşmesi üzerinde belirtilen ithalat tutarı üzerinden belirli bir oranda işlem komisyonu ödemektedir.

İthalat işleminde; ithalata konu ürün için "ürünün teslim şekli" ve "taşıma türüne" göre değişecek şekilde zorunlu sigortalar yaptırılmaktadır.

3- İran Hükümetinin 31.01.2018 tarihli yeni Tebliği uyarınca, İranlı ithalatçı firmalar; G.Kore, Çin, Hindistan ve Türkiye'den yapacakları ithalat işlemlerinde bankacılık sistemi dışında ödeme yapamamaktadır. Bu bağlamda, İranlı ithalatçı firma, para transferini yapacağı bankayı Bakanlığın online-kayıt sistemi üzerinden seçmek zorundadır.

(Eski uygulamada İranlı ithalatçı firmanın banka dışı ödeme seçeneği de mevcut idi. Ancak, kayıt dışılığı ve kontrolsüz döviz giriş ve çıkışlarını önlemeye yönelik son düzenleme sonrasında sadece banka sistemi içinde ödeme sözkonusu olabilmektedir.

Öte yandan, "döviz büroları (sarraflar)" kanalıyla ödeme seçeneğinde ise, sarrafin havale/transfer işlemini İran Merkez Bankası'nın belirlediği yine İranlı bankalar üzerinden gerçekleştirmesi halinde mümkün olabilmektedir.

Ayrıca, ithalatçının ödemeyi, İran dışındaki bir bankadan yapmak istemesi halinde de, online sistem üzerinde bu ödemeyi gösterebilmesi gerekmektedir.

4- Kayıt işlemi ve aracı banka tespit sürecinin tamamlanmasını müteakip, mal/hizmet ithalata hazır duruma gelmektedir. Sab-te-sefareş işlemi tamamlanan ve ödemesi İranlı bankalar üzerinden

yapılacak olan ithalatın bedeli, seçilen banka tarafından geçerli kurlar üzerinden döviz tahsisı yapılmasını teminen, Merkez Bankası sistemine girilmektedir.

Öte yandan; 14.02.2018 tarihli karar uyarınca, bankalar bu talebi 28.02.2018 tarihi itibarıyla ABD Doları üzerinden yapamamaktadır, zira İran Merkez Bankası, sistemi'nden "ABD Doları seçeneğini" kaldırmıştır. Başka bir ifadeyle, proforma fatura üzerinden, ABD Doları dışında, başka bir döviz türünden hesap edilen tutar aracı banka kanalıyla ödenebilmektedir.

5- Banka, ithalat işlemiyle ilgili tüm izin ve prosedürlere yönelik belgelerin tamamlanmış olması halinde, ürün bedelini transfer edebilmektedir. İthalatçı firma, gümrük beyannamesi ve aracı banka onayını gümrük işlemlerinin tamamlanmasını teminen, gümrük sürecini takip edecek yetkililere (gümrük muamelecisine) teslim etmektedir.

6- Ürünün içeriği ve nakliye türüne göre, çeşitli gümrük harç ve vergileri ile birlikte diğer bazı ücret ve harçlar da ortaya çıkabilmektedir. Dolayısıyla gümrük muamelecisi vergi, harç ve ücretlerin ödemelerini dikkatli şekilde takip etmesi gerekmektedir. Tüm vergi ve ücretleri ödenen mallar, gümrük sahasında ithalatçı tarafından çekilebilmektedir.

Gelen ürün ile evraklar arasında tutarsızlıkların tespit edilmesi durumunda, inceleme süreci başlatılmakta ve ürünler gümrük sahasında uzun süre tutulabilmektedir.

Gümrükten çekilen mallar ise, ithalatçı tarafından beyan edilen yere götürülmelidir.

7- İthalatçının, gümrük evrakının bir nüshası olan ve "Yeşil Belge" olarak adlandırılan belgeyi mutlaka edinmesi ve bir nüshasını, işlemin sistemdeki kapamasının yapılabilmesini teminen, üç ay içinde aracı bankaya vermesi gerekmektedir.

-Ödeme (akreditif): İthalat Ödemelerinin, İran Merkez Bankası'nın kontrolü altında oluşturulan akreditifler aracılığıyla yapılması mümkündür. Akreditifler, İranlı alıcılar tarafından, İran Merkez Bankası'na onaylanan listelerde yer alan bankalar kanalıyla satıcılar lehine bir İran bankasında açılmaktadır. (Konjonktür itibarıyla, dış ticaret ödemelerinde izlenecek prosedür hakkında, İran'ın yukarıda belirtilen yeni kambiyo mevzuatı ve ayrıca ABD'nin İran'ın finans sektörüne yönelik yaptırımları çerçevesinde İranlı alıcı ile görüşülmesinde fayda görülmektedir)

-İthalat Sürecindeki Diğer İşlemler: İthalat için gerekli başlıca belgeler şunlardır: Proforma fatura, Ticari fatura, Paketleme listesi, Yükleme belgesi, Sigorta poliçesi, Menşe belgesi. Duruma göre başka belgeler de (denetim belgesi, navlun faturası, ilgili kamu kuruluşundan alınması gereken izin belgesi, yerel ticaret odasından alınan adil fiyat belgesi) gerekebilmektedir.

Ayrıca, İran'a ithal edilecek malların, niteliğine (yerli üretiminin olup olmadığı vb.) göre İran Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'na müracaat edilerek kaydedilmesi sürecinde, diğer Bakanlıkların (Sağlık, Tarım vb.) iznini gerektiren kalemlerde ilgili Bakanlıktan da ithalat ön izninin alınması gerekmektedir. Bu izin, bankaların akreditif açarken de istediği bir belgedir. (<http://www.irica.gov.ir>)

Bitki, tohum ve canlı hayvan ithalatında, İran Tarım Bakanlığı'ndan ön izin alınması gerekli olup, ayrıca bitki, hayvan, bitkisel ve hayvansal ürün ithalatında menşe ülkedeki yetkili makamlar tarafından onaylanmış sağlık sertifikası istenmektedir.

Gıda, içecek, kozmetik ve sağlık ürünlerinin (medikal ve eczacılık ürünleri) ithalatı Sağlık Bakanlığı'nın ruhsatını gerektirmektedir. Bazı ürünler için Tüketicinin Korunması Kurumu'nun ithalat ruhsatını edinmek gerekirken, belli bazıları ise zorunlu fiyat sabitlemesine tabidir.

İran'a ithalatı yasak maddeler arasında; lüks tüketim malları, dinen sakıncalı birtakım içecekler, gıda maddeleri, hayvansal besinler, yayın ve bantlar bulunmaktadır. Ayrıca, alkol, uyuşturucu, domuz, silah ve mühimmat, kumar aletleri, hava kameraları, radyo vericileri ve ahlaka aykırı eşya ve

malzemeler vb.'dir. (İran Gümrük İdaresi: <http://www.irica.gov.ir/Portal/home/?7160/Prohibitions-and-Limitations>)

Dış Ticaret Tekeli Kanununa (FTMA) göre, hükümet zaman zaman belli ürünlerin ihracatını veya ithalatını yasaklayabilmektedir.

Sigara, tütün, puro, sigara kağıdı ve ipekböceği yumurtası ithalatı devletin tekelindedir.

-İthalatçının Diğer Yükümlülükleri: İran'da yabancı ürünler tedarik eden tüm kişi ve firmalar Kanun tarafından şu gereklilikleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuştur:

-Ürünlerinin tedariki için Ticaret Bakanlığı nezdinde bir şube veya ajans tescili yaptırmak.

-Satış sonrası hizmeti vermek.

-Müşteriye, ürünle birlikte Farsça kullanma kılavuzu, garanti belgesi, uzun ömürlü ürünler için satış sonrası hizmet belgesi vermek.

-Ürünlerini, özellikle firmanın kayıt numarası, ürünün özellikleri, seri numarası ve hologramı olacak şekilde paketleyerek satmak.

-Gümrük Vergileri:

İran'ın son yıllarda izlediği dışı açılma politikaları ve Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) üyelik hedefi doğrultusunda birçok ürünün ithalatında uygulanan tarife dışı engeller kaldırılmış ve birçok yasaklı ürünün ithalatına izin verilmiştir.

Ayrıca, yerli sanayiye korumak amacıyla ithalatta uygulanan yüksek Ticari Kazanç Vergisi uygulaması ise 21 Mart 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır. İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük tarifelerine aşağıda link edilmiş olan İran Gümrük İdaresi veya AB web sayfalarından ulaşılması imkanı bulunmaktadır.

İran'da, yabancı yatırımlarda kullanmak amacıyla ithal edilen sermaye malları ve hammaddeler ile ilaçlar, buğday ve diğer stratejik ürünler vergiden muaftır. Ancak birçok ürünün ithalatında gümrük vergisine ek olarak yerel vergiler uygulanmaktadır.

İran üzerinden gerçekleştirilecek transit ticarete konu olan mallar, İran'da işlem görmediği takdirde gümrük vergisinden muaftır.

İran'ın ithalatta uyguladığı gümrük vergi oranları için aşağıda link edilmiş olan İran ve Avrupa Birliğinin web sayfalarından yararlanılması mümkündür.

İran Gümrük İdaresi: (<http://www.irica.ir/portal/home/?3859/Tariff->)

AB : http://madb.europa.eu/madb/datasetPreviewFormATpubli.htm?datacat_id=AT&from=publi)

İran'da uygulanan KDV oranı %9'dur.

-Tarife Dışı Engeller:

İran'a yapılacak sevkiyatlarda ve yazışmalarda "Arabian Gulf" ifadesi kullanılmamalı, konşimentoda ve diğer taşıma belgelerinde gerekli hallerde bu ifadenin yerine "Iran, Persian Gulf" yazılmalıdır. (İran Gümrük İdaresi: <http://eng.tpo.ir/index.aspx?siteid=5&pageid=24255>)

STANDARDİZASYON

İran Standartlar Enstitüsü (ISIRI), ithal ve ihraç edilen malların kalitesini kontrol etmekle yetkilidir. ISIRI Zorunlu Standartlar Programı sağlık, güvenlik ve çevre yönetmelikleri açısından tüketici haklarını ve yerel imalatçıların düşük nitelikli ithal mallara karşı haklarını korumayı amaçlamaktadır.

Zorunlu standartlar programına tabi malların gümrükten geçişi ve İran piyasasına erişiminin gerçekleşmesi için, ISIRI tarafından düzenlenmiş Uygunluk Sertifikasına (CoC) ihtiyaç bulunmaktadır. 8548 standardın geçerli olduğu İran'da 485 ürün zorunlu standart uygulamasına tabidir.

Ticaret Bakanlığı'na ithalat sipariş kaydı yaptırıldığı sırada, kabul edilebilir malların ilgili standardı veya teknik özelliklerine ait tanıma numarası başvuru formunda belirtilmektedir. Bu ürünlerin standartlara veya teknik özelliklere uyumu ise onaylanmış bir kurum tarafından belgelendirilmektedir.

İran, ISO üyesidir. (<https://www.iso.org/member/1803.html>)

ISO 9000 standartlarının geçerli olduğu İran'a ihraç edilecek her nevi ambalajlı mamullerin üzerinde kolay okunabilir ve anlaşılabilir Farsça kullanım bilgilerinin bulunması zorunludur. (İthalat Mevzuatı: <http://eng.tpo.ir/index.aspx?siteid=5&fkeyid=&siteid=5&pageid=24256>)

GENEL DIŞ TİCARETİ

Dünya Ticaret Örgütü üyesi olmayan ve "gözlemci" statüsünde bulunan İran, DTÖ'ye üyelik başvurusunu 19 Temmuz 1996'da gerçekleştirmiş, 26 Mayıs 2005 tarihinde bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Dış ticaretinde en büyük ortağı Çin'dir.

Dış Ticaret Göstergeleri (milyar \$)

Yıl	İhracat	İthalat
2008	107,236,085	55,830,496
2009	77,575,221	54,889,534
2010	108,607,361	55,729,565
2011	137,421,481	57,487,546
2012	132,713,014	51,457,988
2013	90,122,800	48,431,895
2014	90,328,135	52,249,795
2015	60,040,642	40,043,150
2016	78,267,311	42,702,118
2017	91,737,444	51,612,277
2018	96,617,521	41,236,168

Trademap-directdata (2019 ağustos)

Dış ticaret fazlası veren ülkedir.

İTHALATI:

İran'ın ithalat yaptığı ülkeler (1.000\$)

Ülkeler (ilk 10)	2016	2017	2018
Çin	10,696,326	13,115,140	10,248,562
BAE	5,689,198	8,179,952	5,706,468
Hindistan	1,955,062	2,254,605	2,650,200
Türkiye	2,724,542	3,182,886	2,580,424
Almanya	2,533,502	3,072,069	2,451,766
İsviçre	1,150,994	2,181,850	2,103,897
G. Kore	3,460,089	3,681,600	2,049,474
Rusya	1,544,082	704,430	1,342,654
İtalya	1,226,841	1,426,098	1,144,982
İngiltere	413,119	1,105,877	1,090,106
Genel Toplam	42,702,118	51,612,277	41,236,168

Trademap-directdata (2019 ağustos)

İthalatında Çin açık farkla en büyük tedarikçisidir.

Ençok ithalat yapan ülkeler sıralamasında 2017 yılında 49. sırada iken, 2018 yılında 59. sıraya gerilemiştir. (Trademap)

İran'ın ithal ettiği ürünler (1.000\$)

gtip	Ürünler (ilk 15)	2016	2017	2018
1005	Mısır	1,448,358	1,642,515	2,115,338
1006	Pirinç	690,737	1,214,041	1,628,522
1201	Soya fasulyesi	909,014	943,344	1,161,100
3004	Tıbbi ilaçlar	1,031,490	1,134,133	1,115,232
8517	Telefon cihazları	1,024,067	1,362,741	770,248
8419	Isı Değişikliği Yöntemi ile Maddeleri İşlemek İçin Cihazlar (su ısıtıcıları, kurutucular vb)	219,284	647,830	742,539
8708	Motorlu taşıtların aksam ve parçaları	611,899	905,549	690,438
8545	Kömür elektrotlar, kömür fırçaları, lamba, pil kömürleri	77,890	221,505	654,859
2304	Soya Küspesi	607,680	503,259	651,244
8414	Hava-Vakum Pompası, Hava/Gaz Kompresörü	465,847	524,500	613,650
1003	Arpa	265,089	518,533	602,794
9018	Tıp, Cerrahi, Dişçilik, Veterinerlik Alet ve Cihazları	497,804	675,057	556,773
1512	Ayçiçeğyağı	252,918	439,469	521,934
0202	Sığır Eti (Dondurulmuş)	371,287	562,461	478,723
8479	Kendine özgü fonksiyonlu makine ve cihazlar	387,021	456,230	457,404
	Genel Toplam	42,702,118	51,612,277	41,236,168

Trademap-directdata (2019 ağustos)

2018 yılı ithalatında sektör bazında; makinalar, hububat, elektrikli manina ve cihazlar ile eczacılık ürünleri ve motorlu taşıtlar ilk beşte yer almıştır.

Ürün bazında ise mısır, pirinç ve tıbbi ilaçlar ilk üç sırayı paylaşmaktadır.

İHRACATI:

İran'ın ihracat yaptığı ülkeler (1.000\$)

Ülkeler (ilk 15)	2016	2017	2018
Çin	8,369,572	9,064,670	9,217,702
Irak	6,131,482	6,425,016	8,960,694
BAE	7,417,422	6,696,657	5,949,220
Afganistan	2,458,333	2,791,259	2,926,662
G. Kore	2,877,013	4,380,132	2,567,770
Türkiye	3,247,488	3,990,399	2,367,251
Hindistan	2,791,192	2,734,893	2,042,922
Pakistan	795,900	930,165	1,247,234
Endonezya	173,157	645,333	786,862
Umman	543,999	520,712	728,569
Tayland	384,820	730,511	709,926
Azerbaycan	358,627	323,773	410,530
Türkmenistan	547,395	417,961	399,805
Rusya	218,952	285,656	280,510
Tayvan	552,055	573,095	278,930
Genel Toplam	78,267,311	91,737,444	96,617,521

Trademap-directdata (2019 ağustos)

İhracatında da en büyük alıcısı açık farkla Çin olup, ithal ettiği ürününlerin çoğunluğunu ham petrol oluşturmuştur. Irak ve BAE diğer en çok ithalat yapan ülkelerdir.

İran'ın ihraç ettiği ürünler (1.000\$)

gtip	Ürünler (ilk 15)	2016	2017	2018
2709	Ham petrol	35,074,034	47,186,277	50,823,249
2710	Akaryakıt	9,816,025	7,030,096	9,011,956
2711	Doğalgaz	5,295,511	5,594,369	5,276,160
3901	Etilen Polimerleri (İlk Şekillerde)	3,122,644	3,692,640	3,385,526
2905	Metil alkol, etilen glukol vb	1,416,525	1,931,671	2,186,470
7207	Demir/Alaşımsız Çelikten Yarı Mamuller	738,133	1,300,980	1,521,847
2902	Benzen, toluen vb	1,331,171	1,134,513	859,758
2713	Petrol koku, petrol bitümeni	723,843	706,754	858,614
2601	Demir Cevherleri ve Konsantreleri	817,247	1,106,251	841,610
3102	Kimyasal gübreler	789,072	764,619	839,942
7206	Külçe Halinde Demir, Alaşımsız Çelik	569,871	1,131,001	716,121
8905	Fener, yangın söndürme, tarak gemileri, yüzer vinçler vb.	14,074	16,313	659,396
2901	Asiklik hidrokarbonlar (bütanlar, etilen vd)	466,336	488,043	655,954
0802	Diğer kabuklu meyveler	1,318,274	1,239,929	487,821
6907	Karo, küpler vb. eşya-cilasız/sirsiz seramikten	6,013	291,765	426,153
	Genel Toplam	78,267,311	91,737,444	96,617,521

Trademap-directdata (2019 ağustos)

Petrol sektörü (gtp:27) ihracatı, toplam ihracatının 2017 yılında %66'sını, 2018 yılında ise %68'ini oluşturmuştur. İhracatında iki sırada plastic sektörü (gtp:39) gelmektedir.

TÜRKİYE-İRAN DIŞ TİCARETİ

İran ile 1996 yılında 1 milyar dolar seviyesindeki dış ticaret hacmi, 2012 yılında yaklaşık 22 milyar dolar ile zirve noktasına ulaşmıştır. 2013 yılından beri düşüş trendi içinde olan ikili ticaret hacmi 2018 yılında 9,3 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Türkiye ve İran arasında “Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (2002)” ile “Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması (1996)” yürürlüktedir.

Türkiye-İran Dış Ticaret Değerleri (1.000 Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2008	2.029.760	8.199.689	10.229.449	-6.169.929
2009	2.024.546	3.405.986	5.430.532	-1.381.440
2010	3.044.177	7.645.008	10.689.185	-4.600.831
2011	3.589.635	12.461.532	16.051.167	-8.871.897
2012	9.921.602	11.964.779	21.886.381	-2.043.177
2013	4.192.511	10.383.217	14.575.728	-6.190.706
2014	3.886.190	9.833.290	13.719.480	-5.947.100
2015	3.663.760	6.096.242	9.760.002	-2.432.482
2016	4.966.176	4.699.777	9.665.953	+266.399
2017	3.259.270	7.492.104	10.751.374	-4.232.834
2018	2.393.608	6.931.257	9.324.865	-4.537.649

Trademap-directdata (2019 mart)

TÜRKİYE’NİN İRAN’A İHRACATI:

Türkiye'nin İran'a ihraç ettiği ürünler (1.000\$)

gtip	Ürünler (ilk 15)	2016	2017	2018
2403	Tütünler	107,635	64,269	94,370
9619	Bebek Bezleri ve Benzeri Hijyenik Eşya	60,929	56,838	83,356
2608	Çinko Cevherleri	25,704	71,484	71,966
8708	Kara Taşıtları İçin Aksam, Parçaları	139,775	124,381	66,662
4411	Lif Levha	113,383	143,832	63,400
5603	Dokunmamış Mensucat	49,338	50,369	47,760
4811	Kağıt, Karton, Selüloz Liften Tabakalar	41,867	44,304	41,793
5702	Dokunmuş Halılar	46,055	25,938	39,445
4819	Kağıt/Karton Vb. Esaslı Kutu	27,466	23,611	35,438
8703	Otomobil	20,745	67,022	30,018
6110	Kazak, Süveter, Hırka	26,504	8,956	29,934
8407	İçten Yanmalı Motorlar	85,734	102,492	29,821
3921	Plastikten Diğer Levhalar	43,675	36,642	29,819
8302	Adi metallerden donanım/tertibat vb. Eşya (mobilya, pencere, kapı için)	31,604	37,347	27,833
3305	Saç Müstahzarları (şampuanlar, saç boyası)	23,353	20,744	25,750
	Genel Toplam	4,966,176	3,259,270	2,393,608

Trademap-directdata (2019 mart)

TÜRKİYE’NİN İRAN’DAN İTHALATI:

Türkiye’nin İran’dan ithal ettiği ürünler (1.000\$)

gtip	Ürünler (ilk 10)	2016	2017	2018
3901	Etilen Polimerleri (İlk Şekillerde)	218,341	270,511	252,205
7901	İşlenmemiş Çinko	94,118	206,636	184,600
7601	İşlenmemiş Alüminyum	71,331	135,667	134,702
3902	Propilen ve Diğer Olefinlerin Polimerleri (İlk Şekillerde)	144,069	135,524	106,213
3102	Azotlu Mineral/Kimyasal Gübreler	41,465	136,643	83,212
2713	Petrol koku, asfalt	441	21,306	66,167
3903	Stiren Polimerleri (İlk Şekillerde)	28,435	68,375	60,135
5402	Sentetik Lif İpliği	4,964	12,327	41,401
7202	Ferro Alyajlar	20,924	19,091	28,335
7408	Bakır Teller	4,866	392	24,784
	Genel Toplam	4,699,777	7,492,104	6,931,257

Trademap-directdata (2019 mart)

İKİ ÜLKE ARASINDA İMZALANMIŞ SÖZLEŞMELER/PROTOKOLLER

Anlaşma / Protokol / Mutabakat Zaptı	İmza Tarihi	RG Tarih & Sayısı
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	12.05.1980	07.06.1980 (17010)
Ekonomik, Sınai ve Teknik İşbirliği Karma Komisyonu 2. Dönem Toplantısı Mutabakat Zaptı	01.05.1984	30.01.1985 (18651)
Ticaret Anlaşması	21.12.1996	11.06.1997 (23016)
Deniz Ticaret Seyrüsefer Anlaşması	21.12.1996	15.06.1997 (23020)
Gümrük Konularında İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Anlaşması	22.11.2000	01.08.2001 (24480)
Çifte Vergilendirmeyi Önleme (ÇVÖ) Anlaşması	17.06.2002	09.10.2003 (25254)
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	19.12.1996	25.02.2005 (25738)
Sınır Ticareti Ortak Komitesi 5. Dönem Topl. Mutabakat Zaptı	12.10.2008	29.04.2009 (27214)
Çevre Alanında Mutabakat Zaptı	28.04.2010	28.05.2011 (27947)
Teknik Düzenlemeler, Standardizasyon, Metroloji, Akreditasyon ve Uygunluk Değerlendirmesi Alanlarında İşbirliğine Dair Mutabakat Zaptı	03.02.2010	24.08.2011 (28035)
Kara Ulaştırması Karma Komisyonu Toplantısı Protokolü	26.02.2014	05.07.2014 (29051)
Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA)	29.01.2014	4.11.2014 (29165)
24. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	16.04.2014	11.12.2014 (29202)

Hayvan Sağlığı ve Veterinerlik Alanında İşbirliği Mutabakat Zaptı	26.10.2016	12.5.2017 (30064)
Türkiye-İran 5. Dönem Ortak Ticaret Komitesi Mutabakat Zaptı	19.01.2014	
25. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	9.4.2016	
TC Merkez Bankası-İran Merkez Bankası Arasında İşbirliğini Geliştirme Mutabakat Zaptı	21.9.2017	
26. Dönem KEK Toplantısı Mutabakat Zaptı	26.11.2017	

TÜRKİYE-İRAN TERCİHLİ TİCARET ANLAŞMASI (TTA):

Türkiye ve İran arasında 1 Ocak 2015 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Tercihli Ticaret Anlaşması (TTA) bulunmaktadır. Söz konusu Anlaşma kapsamında, ülkemiz İran'dan 125 sanayi ürünüde taviz almış olup, 140 tarım ürünüde İran'a tercihli tarife uygulamaktadır. (TTA Ürün Listesi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/11/20141104-2-1.pdf>)

TÜRKİYE-İRAN

İŞ

KONSEYİ

2001 yılında İran Ticaret Sanayiler, Madenler ve Ziraat Odaları (ICCIMA) ile imzalanan anlaşma ile DEİK çatısı altında kurulan DEİK/Türkiye-İran İş Konseyi'nin amacı ikili ekonomik ilişkilere bir ivme kazandırmaktır. (<https://www.deik.org.tr/turkiye-ortadoğu-ve-korfez-is-konseyleri-turkiye-iran-is-konseyi>)

Pazar ile İlgili Bilgiler

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları (patent, marka tescili):

İran'da marka ve ambalaj taklidinin çok yaygın olduğu ve bu konuda yasal mercilere başvurulduğu zaman sonuç alınması için uzun bir süre beklenebilmektedir. Konuyla ilgili mevzuat altyapısının yetersiz olduğu ifade olunmaktadır.

Bu çerçevede, İran'da fikri, sınai mülkiyet (ticari marka, patent, telif hakları) haklarının korunması bağlamında, yerli-yabancı ayrımı gözetmeden piyasada taklit ürünlerin satışının engellenmesi önem taşımaktadır. (<http://iripo.ssaa.ir>) İran ithalatında, Çin'in ağırlıklı bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

İran, "Paris Birliği" olarak da bilinen Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'ne (WIPO) 2002 yılı Mart ayında üye olmak suretiyle "Sınai Mülkiyet Haklarının Korunması Uluslararası Sözleşmesine" taraf olmuştur. (<http://www.wipo.int>)

Dolayısıyla, ürün markasının “Markaların Uluslararası Tesciline İlişkin Madrid Anlaşması” çerçevesinde (uluslararası) tescilli olması İran makamlarınca kabul görmektedir. İran, 2003 yılından beri sözkonusu Anlaşma’ya taraf ülkedir. (<http://www.wipo.int/madrid/en/>)

Mevzuat: Patentler ve markaların kayıt altına alınması ve sınai mülkiyetten doğan haklar ile bunların ihlali konularını düzenleyen temel mevzuat olan “Patentler, Sınai Tasarım ve Markalar Kayıt Kanunu” İslam Danışma Meclisi’nce 29 Ekim 2007’de onaylanmış ve Meclis tarafından beş yıllık bir deneme süresinin kabul edilmesi ile Muhafızlar Konseyi’nce kabul edilmiştir.

Kanun’un 62. maddesinde “İşbu Kanun’un hükümleri ile İran’ın taraf olduğu ya da olacağı uluslararası anlaşmaların hükümleri arasında bir çelişki olduğu takdirde bahsekonu uluslararası anlaşmalarda bulunan hükümler geçerli olacaktır.” hükmü kabul edilmiştir.

Patent Tescili: Patent belgesi; buluşun korunması amacıyla Sınai Varlık Dairesi’nce çıkartılan ve ait olduğu kişi yada kuruma özel haklardan yararlanma imkânı veren bir belgedir. Sınai Mülkiyet Dairesi’ne patent tescili için verilen bildirimin Farsça olması gerekmekte olup, başvuru, korunması istenen materyali de içermelidir. Başvuru, gerektiği takdirde, buluşun bir özetini ve ilgili çizimleri de içermek durumundadır.

Patent belgesinin geçerlilik süresi 20 yıldır. İlk tescil işleminden 1 yıl geçtikten sonraki her 1 yılın başlangıcında belgenin geçerliliğini sürdürmek amacıyla Sınai Mülkiyet Dairesi’ne belli bir ücretin yatırılması gerekmektedir.

Marka Tescili: Bir markanın tesciline yönelik başvuru, tescil yapılması istenen markanın bir numunesi ve ilgili tüm mal ve hizmetlerin listesi ile birlikte Sınai Mülkiyet Dairesi’ne yapılmaktadır. İran’da tescilli bir markanın, başka birisi tarafından kullanılması marka sahibinin mutabakatına bağlıdır. Marka sahibi, kullanılan markanın kayıtlı markaya benzediği durumlar da dahil olmak üzere her türlü ihlale karşı önlem alabilmektedir. Marka tescilinin geçerlilik süresi, tescil için yapılan başvurudan itibaren 10 sene olup, bu süre gerekli ücretlerin ödenmesi şartıyla ve marka sahibinin isteği üzerine 10’ar yıllık dönemler halinde uzatılması mümkündür.

Kanun ayrıca, sınai tasarımları da korumaktadır.

İran’da marka tescili, ülkede faaliyet gösteren avukatlarca yapılmaktadır.

Ticari Anlaşmazlıkların Çözümü (Tahran Tahkim Merkezi):

Yabancı firmaların İran’da ticari faaliyetleri esnasında İranlı firmalarla yaşadıkları uyuşmazlıkların mahkeme aşamasından önce çözülebilmesini teminen İran Ticaret Odası (<http://iccima.ir>) bünyesinde oluşturduğu bir Hakemlik Mekanizması bulunmaktadır.

Ayrıca, İranlı ve yabancı firmalar arasındaki ticari anlaşmazlıkların çözümü amacıyla 21 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Tahran Ticaret ve Sanayi Odası nezdinde bir Tahkim Merkezi oluşturulmuştur. (<http://www.tccim.ir/english/>)

-Tahran Ticaret Odası Tahkim Merkezinin İletişim Bilgileri:

Adres: Ghaemmaghame Farahane Avenue, Mirza Hasani Street, No:18 – Tehran

Tel: 00 98 21 -88 71 80 22 -Eposta: legal@tccim.ir

-İran Ticaret ve Sanayi Odası Bünyesinde Faaliyet Gösteren Yabancı Yatırım Komisyonu:

İran'da faaliyet gösteren yabancı yatırımcıların, İran Ticaret, Sanayi, Madencilik ve Tarım Odası (<http://en.iccima.ir/>) bünyesinde kurulan Yabancı Yatırım Komisyonu'na üye olmak suretiyle, ülkede karşılaştıkları sorunların İranlı yetkililer nezdinde ele alınmasının sağlanması imkanı da bulunmaktadır. (<https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/iccima.php>)

Sözleşme Yapılması Esasları & Dikkat Edilecek Hususlar:

İran hukuku, hükümleri kamu politikasına aykırı olmadıkça, kamu etiğine zarar vermedikçe ve/veya ülkenin zorlayıcı kanunlarına açıkça karşı gelmedikçe taraflar arasındaki özel sözleşmelere saygılı yaklaşmaktadır.

İran Ticaret Kanunu aslen Fransız hukukundan alınmış ve bazı yönleri ile de İsviçre ve Belçika Ticaret Kanunlarından esinlenmiştir. Diğer taraftan medeni hukuk ise önemli ölçüde İslam hukukundan etkilenmiştir.

İranlılar ile yapılan sözleşmelerin, başarılı olması ve anlaşmazlık çıkmaması veya imza sonrasında uyuşmazlık durumunda mağduriyet yaşanmaması için kapsamlı ve kesin yapılması önem taşımaktadır.

Sözleşmelerde, anlaşmazlıkların halli için uluslararası tahkim hükümleri ile birlikte İran kanunlarının düzenleyici olduğunu kabul etmek uygun olup, bu hükümler İranlı taraflarla hassas ve geniş sözleşmeler yapmak için güvenlidir. UNCITRAL ve ICC kuralları İranlı taraflarca sıkça kabul edilmekte ve tahkimin icra edileceği merkezler olarak sırasıyla İsviçre, Lahey ve Paris tercih edilmektedir.

İranlı kurumlar, genel olarak uluslararası tahkim yoluyla verilen tazminatlara saygılı davranmakta ve bunu gönüllü olarak yerine getirmektedirler. İran 2001 yılında kabul edilen Kanun uyarınca, Yabancı Tahkim Tazminatlarının Tanınması ve Yerine Getirilmesi Konvansiyonu'na (New York 1958) dahil olmuştur. Konvansiyon, İran mahkemelerinin İran'daki bir yabancı tahkim tazminatının yerine getirilmesine müdahale edebilmesine ve uygulamayı durdurmasına temel teşkil eden zemini, bu yabancı tahkim tazminatının ICC gibi bir tahkim kurumunun kontrol ve idaresi altında yapılıp yapılmadığına veya örneğin UNCITRAL Tahkim Kuralları çerçevesinde geçici tahkime dayanıp dayanmadığına bakmadan sınırlamaktadır.

İran Anayasası, sözleşmelerin düzenleyici hükümleri olarak yabancı kanunları kabul etmesini yasaklamamış olmakla birlikte, İran'daki Bakanlıklar, kamu kurum ve kuruluşları yabancı kanunlara başvurmamaları hususunda sıkı talimat altındadırlar. İstisnai durumlarda ve gerekliliği ortaya konulabilmesi halinde yabancı kanunlara başvurma yetkisi verilebilmektedir. Özel sektör firmaları, sözkonusu sınırlamaya tabi değildirler.

Sözleşme, yabancı firma tarafından ödenmiş olan İran'da sözleşmeye uygulanan tüm vergileri ve diğer tüm harçları geri ödemeye İranlı tarafı mecbur edebilmektedir. Bu mümkün olmadığı takdirde müteahhit, sürprizle ve beklenmedik kesintilerle karşılaşmamak için müşterisinden, ödemelerden yasal mahsupların yapılacağını teyit etmesini istemelidir.

Ödeme takviminin sözleşmede çok kesin ve açık şekilde tanımlanması önemlidir. Bazı İranlı tarafların ödemelerinde gecikmeye meyilli olabileceğinden hareketle,

sözleşmelerde geç ödeme cezalarına ilişkin müeyyide hükümlerine yer verilmesi, zamanında ödeme yapılmasını temin etmek bakımından tedbirli bir davranış olacaktır.

Mevzuat “kârdan zararın” iddia edilmesini ve alınmasını güçleştirmektedir. Ancak, buna sözleşmelerde tasfiye zararlarına yönelik olarak yer vermek mümkün bulunmaktadır.

İran mevzuatı çerçevesinde mülkiyeti korumanın en uygun yöntemi kiralama anlaşmalarıdır. Bir “taahhüt sözleşmesi de” uygun güvenlik sağlayabilir.

Esasen, İranlı muhatap ile sözleşme imzalamadan önce bir İranlı hukuk firmasından/avukattan danışmanlık hizmeti alınması veya Tahran Ticaret Ataşeliğimiz ile istişarede bulunulmasında fayda bulunmaktadır.

İran’da Düzenlenen Uluslararası Ticaret/Sanayi Fuarlarına Katılım Sağlanması:

Ekonomi üzerindeki uluslararası ambargoların kaldırılması, petrol üretiminin artırılması ve petrol fiyatının 50 dolar/varil seviyesinde istikrar kazanması, İran’ın döviz gelirinin artması, iç ticaret faaliyetlerinin ve yerli tüketimin canlanmasında başlıca etkenler olacaktır.

Bu çerçevede, İran’da düzenlenecek sektörel ticaret/sanayi fuarlarına katılım sağlanması önem taşımaktadır. Bazı uluslararası fuarlara Türkiye’den milli katılım sağlanmaktadır.

İran’da düzenlenen fuarların listeleri <http://eng.tpo.ir> veya <https://en.iranfair.com/> adreslerinde duyurulmaktadır.

Dağıtım Kanalları:

İran’da ticari acenta ve distribütörlük aracılığı ile iş yapma biçimi oldukça yaygındır. Nakliye masrafları ucuz olduğu için firmalar kendi distribütörlük ağını kurmak yerine, kargo ve nakliye şirketleri ile çalışmaktadır.

Ülke çapında süpermarket zincirlerinin ve alışveriş merkezlerinin sayısı artmakla birlikte; Tahran’da bakkal ve butik gibi küçük ölçekli şirketler de oldukça yaygındır. Ayrıca, tarihi Tahran Kapalı Çarşısı da (Grand Bazaar), ülkenin ticaret ve ekonomi hayatındaki önemli yerini korumaktadır.

Öte yandan, son yıllarda yabancı marka ürünlerin de yer aldığı modern alış-veriş merkezleri sayısında da artış söz konusudur.

Tüketici Tercihleri:

İran’da tüketim harcamalarını ve talebini etkileyen faktörler şunlardır;

- Nüfusun yaklaşık %60’ı 30 yaşın altındadır.
- Genç nüfus eğitilidir ve dünya piyasalarını takip etmektedir.
- Uzun yıllar devam eden ambargolar; ekonominin daralmasına (ulusal sanayinin gelişmemesine, orta sınıfın zayıflamasına, gelir dağılımının bozulmasına, işsizliğin artmasına, enflasyon nedeniyle satın alma gücünün düşmesine) yol açmıştır.

- Kırsal alanlardan kentlere yaşanan göç, çarpık kentleşme ve kayıt-dışı ekonomi sorunlarını da beraberinde getirmektedir.
- Uluslararası ambargoların kalkmasıyla, gelirin artması, dolayısıyla iç piyasa ve tüketimin gelişmesi beklenmektedir.
- İthal mallara talep artmaktadır.
- Pazar araştırması, fuarlara katılım ve reklam gibi pazarlama teknikleri, markaya bağlılık sağlanması ve piyasa payının artırılması için önemlidir.

Reklam ve Promosyon:

İran'da sıklıkla kullanılan bir pazarlama unsuru, işletim hakkı belediyelere ait olan şehir ilan panolarıdır. Radyo ve televizyon yayınları, devletin kontrolündedir.

“Tehran Times” ve “Iran Daily”, İngilizce olarak yayınlanan günlük gazetelerdir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme:

Standart bilgilere ek olarak ürün etiketlerinde eşyanın brüt ağırlığı, ürünün menşei, imalatçının adı ve ticaret ünvanının yer alması gerekmektedir. Yiyecekler, kozmetikler ve medikal ve veterinerlik amaçlı tıbbi ürünler için özel etiketleme prosedürleri uygulanmaktadır. Etiketlerin ve kullanma talimatlarının Farsça dilinde hazırlanması bazı durumlarda kanunen gereklidir.

İran'a ihraç edilecek ürünlerin ürünün yapısına, taşıma şekline ve iklim koşullarına göre güvenli bir şekilde paketlenmesi gerekmektedir. Yabancı bir ticari marka ile ilgili şerit ve bandrol içeren ambalaj malzemelerinin ülkeye girişi yasaktır.

Ulaştırma ve Taşımacılık Maliyetleri:

Türk Hava Yollarının Tahran, Tebriz ve Meshed'e seferleri bulunmaktadır. <http://www.thy.com>.

Türkiye ile İran arasında demiryolu ile yolcu taşımacılığı, İstanbul-Tahran-İstanbul arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş Trans Asya treni ve Van-Tebriz-Van arasında haftada bir gün çalışan ve kuşetli vagonlardan teşkil edilmiş tren ile sağlanmaktadır. Ancak, güvenlik sorunları nedeniyle İran'a yönelik tren seferlerine bir süre ara verilebilmektedir. (TCDD Danışma Hattı: 444 8 233)

Coğrafi yakınlığı nedeniyle Türkiye ve İran arasında demiryolu ile yük taşımacılığı ucuz ve güvenli bir yol olabilecek iken; demiryolu hizmetlerinin yetersiz olması, özellikle Van Gölü geçişlerinde yetersiz Ro-Ro uygulamaları ve güvenlik kaygıları nedeniyle vagon taşımacılığı zorlaşmaktadır. (TCDD Yurtdışı Yük Taşımacılığı: <http://www.tcddtasimacilik.gov.tr/uluslararasi>)

Hazır Giyim (konfeksiyon genelgesi):

İran'a ihracatı olumsuz yönde etkileyen 9 Ekim 2016 tarihli “İran'da Konfeksiyon Ürünleri Satışı Yapan Şirketler İçin Düzenleme Genelgesi”ne göre; İran'a ihracat yapmak isteyen yabancı şirketlerin, ülkede bulunan temsilci veya şubeleri ile resmi distribütörlük

anlaşması imzalayıp, sözkonusu belgeyi üyesi olduğu Ticaret Odası, Dışişleri Bakanlığı ve İran'ın o ülkede faaliyet gösteren dış temsilciliklerinde onaylatması ve onaylı belgenin ruhsat almak için İran Esnaf Odası'na sunulması gerekmektedir.

İran Esnaf Odası tarafından verilen ruhsat ilk aşamada 2 yıllık olup, bu süre uzatılabilmektedir.

Bahsekonu Genelge, sözkonusu ürünler ithalatının yapılabilmesi için;

- İthal edilmek istenen miktarın belirli bir kısmının İran'daki yerli üreticilerden tedarik edilmesini ya da,
- Yabancı firma tarafından, İranlı temsilci ile ortak veya tek başına İran'da üretim tesisi kurulması ve ilk iki sene için ithalat miktarının %20'sinin İran'da üretilmesini ve,
- Sözkonusu üretimin %50'sinin başka bir ülkeye ihraç edilmesini,

zorunlu kılmaktadır. Ayrıca, üçüncü yıldan itibaren her yıl için İran'da üretim miktarında %5 oranında artış istenmektedir.

Genelgede, mevzuata uymayan şirket ve tesislerin ürünlerinin kaçak ürün olarak değerlendirileceği de ayrıca belirtilmiştir.

İlaç, Kozmetik İthalat Lisanslarının (GMP) Sürelerinin Uzatılmaması:

İlaç, kozmetik, gıda takviyeleri ürünlerinin İran'a ihracatında uzun süredir sorunlar yaşanmaktadır. İran Sağlık Bakanlığınca, İran'a ilaç ve kozmetik ithalatında ithal tescil belgeleri (Good Manufacturing Practices-GMP-iyi üretim uygulamaları) süreleri uzatılmamakta ve yeni ürünler için ithal tescil belgesi verilmemektedir.

İran Sağlık Bakanlığı Gıda ve İlaç Kurumunun şifahen verdiği bilgilere göre; GMP verilmesi ile ilgili kodifiye edilmiş bir mevzuatın veya yetkilendirilmiş uluslararası denetim firmalarına ilişkin bir listenin olmadığı, GMP talebinde bulunacak İranlı ithalatçı firmanın herhangi bir uluslararası denetim/belgelendirme kuruluşuna başvurmadan önce anılan Kuruma başvurması gerektiği, başvuru üzerine İran Kurumunun belgelendirme için gerekli yönlendirmeyi (ya uluslararası bir denetim kuruluşuna yetki vererek yada İran Sağlık Bakanlığı'ndan görevli uzman tayin edip yerinde incelemek gerçekleştirmek suretiyle) yapacağı ifade edilmektedir. (Sorunun çözülmesine yönelik İran Makamları nezdindeki girişimler devam etmektedir)

Bazı İran Meslek Kuruluşları & Firma Rehberleri:

İran Ticaret ve Sanayi Odaları - www.iru.org

Tahran Ticaret ve Sanayi Odası – <http://www.tccim.ir/english/>

Tebriz Ticaret ve Sanayi Odası – <http://www.tzccim.ir/>

İran İthalatçılar Derneği - www.majmavaredat.ir

İran Gıda Sanayicileri Federasyonu - www.ifif.ir

Diğer Meslek Kuruluşları- <http://eng.tpo.ir/index.aspx?siteid=5&pageid=2062>

Yellow Page-İran - <http://iranyellowpages.ir>

Kompass-İran - <https://ir.kompass.com/>

İran Hükümetince Yürürlüğe Konulan Yeni İthalat Kuralları:

1-İran'da "ihracat ve ithalat" yapmak isteyen (İran'da yerleşik) bir firmanın, üyesi olduğu Ticaret Odası tarafından adına düzenlenmiş '**Kart-ı Bazargani**' belgesi (İthalat-İhracat Yetki Belgesi) sahibi olması gerekmektedir.

2-İranlı firmanın ithalat yapabilmesi için **İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nın** online-sistemi üzerinden **sipariş kaydını** açtırması gerekmektedir. İthalat için "**Sipariş Kaydı**" açma işlemine "sab-te-sefareş" (kayıt) denilmektedir.

İthalat işlemlerinde ödemeler sadece bankacılık sistemi üzerinden yapılabilmektedir. Başka bir ifadeyle, döviz büroları (sarraflar) üzerinden yurtdışına döviz transferi uygulamasına son verilmiştir. Bu bağlamda, İranlı ithalatçı firma, para transferini yapacağı bankasını Sanayi Bakanlığının online-kayıt sistemi üzerinden seçmek zorundadır.

3-Dış ticaret işlemlerinde "ABD Doları" kullanılmasına müsaade edilmemektedir.

(Bu çerçevede İran'a yapılacak ihracat işleminde, sadece proforma faturaya bağlı kalınmamalı, İranlı ithalatçı ile yapılacak ve tüm koşulları net olarak ortaya konacak bir satış sözleşmesi çerçevesinde hareket edilmelidir. Sözleşmelerde, gümrük vergilerinin, ithalat prosedürlerinin, ithalata konu ürün ve/veya miktarların değişmesi gibi hallerde ortaya çıkacak sorunların İranlı ithalatçı tarafından çözülmesine yönelik hükümler bulundurulmalıdır. Sözleşmeler ve proforma/ticari faturalar, ABD Doları haricinde, bir ülke para birimi -tercihen AVRO, TL veya karşılıklı anlaşmalı diğer konvertibl ülke para birimi- esas alınarak düzenlenmeli ve ödemeler bu şekilde yapılmalıdır. Ödemenin yapılması ile teslim şekli arasındaki ilişkiye dikkat edilmelidir.)

İran Hükümetinin Yeni Kambiyo Kuralları:

-İran Merkez Bankası (İMB) tarafından Çin, Hindistan, G.Kore ve Türkiye'den yapılacak ithalata yönelik para transferinin **sadece bankacılık sistemi üzerinden yapılması zorunluluğu** ve sipariş kayıtlarının "döviz intikali olmaksızın" yapılmaması uygulaması başlatılmıştır (Karar: 30.01.2018).

Dolayısıyla İran'a yönelik ihracat/ithalat ödemelerinin **sadece İran'daki bankacılık sistemi üzerinden** yapılmasına müsaade edildiği göz önünde tutulmalıdır. (döviz büroları/sarrafların yurtdışına doğrudan havale yapması yasaklanmıştır).

-İran'da bankalar yurtdışına (doğrudan) döviz transfer işlemi gerçekleştirememekte, işlem izinleri için İran Merkez Bankası'ndan talimat beklemek durumundadırlar.

-İran Hükümeti, Nisan 2018 sonu itibarı ile tüm devlet kurumlarına ve İran'da faaliyet gösteren tüm şirketlere mali tablolarını ve diğer tüm resmi bildirimlerini ABD Doları yerine, Euro ile yapmaları yönünde talimat vermiştir. Ayrıca, Euro-Riyal (IRR) kur bilgisini yayınlama yetkisi artık sadece İran Merkez Bankasındadır.

-İran'dan turistik yada diğer bazı sebeplerden ötürü yapılacak yurtdışı seyahtalarında kişi başı taşınabilecek döviz sınırlandırılmıştır. Seyahatlerde kişi başı taşınabilecek azami döviz tutarı; İran'a havayoluyla gidecek için 10.000 Avro, ülkeden havayoluyla ayrılacak yolcu için 5.000 Avro, kara/demir/deniz yoluyla ülkeden çıkacak içinse 2.000 Avro'dur (veya eşdeğer tutarda diğer dövizdir). (<https://www.cbi.ir/showitem/17825.aspx>)

-İran Hükümeti, petrol dışı ihracattan elde edilen dövizin ülkeye getirilmesine dair 6 ay olarak belirlediği süreyi, 3 Haziran 2018 tarihli Karar ile 2 aya indirmiştir.

İran Hükümetince İran'a İthalatı Vergiden Muaf Tutulan Ürünler:

İran Sanayi ve Maden Bakanlığının 24 Eylül 2018 tarihli Kararı uyarınca, aşağıda belirtilen ürünlerin ithalatında vergi muafiyeti yürürlüğe konulmuştur.

****Buğday, pirinç, arpa, mısır, soya, Bakliyat (mercimek, bezelye, fasulye), Kırmızı et, Küçük ve büyükbaş canlı hayvan, Yumurta, Her türlü yağlı tohumlar, Tereyağı, Kağıt (baskı, yazı ve gazete için), Ham petrol türevleri, Lastik ve kauçuk, Muhtelif tıbbi ilaç (insan ve hayvan için)**

İran Hükümeti tarafından İthalatı Yasaklanan Ürünler

-İran Sanayi Bakanlığının yayımladığı 20.6.2018 tarih ve 60/82567 sayılı Tebliğ kapsamında, ülkeden döviz çıkışının önlenmesi ve yerli üretimin korunması amacıyla 1.339 ürünün İran'a ithalatı yasaklanmıştı.

Bilahare, İran Sanayi Bakanlığı tarafından yürürlüğe konulan 31.12.2018 tarih ve 60/261453 sayılı Tebliğ çerçevesinde, sözkonusu yasaklı listede yer alan 1.339 üründen 47'sinin ithalat yasağının kaldırıldığı-ithalatının serbest bırakıldığı- ve dolayısıyla 47 ürüne ilişkin sipariş kaydı oluşturulmasının serbest bırakıldığı açıklanmış, böylelikle, ithalatı yasak mallar listesindeki ürün sayısı 1.292'ye düşürülmüştü. ([Serbest bırakılan 47 ürünü de gösteren, ithalatı yasak 1.292 ürün listesi için tıklayınız](#))

Ancak, ithalatı yasak bahsekonu 1.292 ürün listesine daha sonra ilaveten, İran tarafından 15 Ocak 2019 tarihinde çoğunluğu tarım ürünü olmak üzere **215 ürün** daha eklenmiştir. ([İthalatı Yasaklanan ilave 215 ürün listesi için tıklayınız](#)). Böylelikle, İran Devletince (8'li gtip bazında) ülkeye ithalatı yasaklanmış ürün sayısı toplam 1.507 olmuştur.

Bu defa, yine Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı'nın 21 Mayıs 2019 tarihinde İran Merkez Bankası'na uygulanmak üzere bildirdiği karar uyarınca, (8'li GTİP bazında) **153 ürün daha** (basında 143 olarak yer almıştır) İran'a ithalatı yasak maddeler listesine ilave edilmiştir. ([İthalatı yasaklanan 153 ürün listesi için tıklayınız](#))

İran Hükümetinin Ülkeye İthalat İçin Döviz Tahsis Uygulaması:

İran Merkez Bankası (İMB) tarafından 5 Ağustos 2018 tarihinde yapılan resmi açıklamada, İran'ın 09.04.2018–05.08.2018 tarihleri arasında uyguladığı döviz politikasının kaldırıldığı ve aynı gün itibarıyla yeni döviz politikasının uygulanacağı açıklanmıştır. İMB açıklamasında, (ürün ithalatına yönelik) döviz tahsis sisteminin aşağıdaki maddeler uyarınca gerçekleştirileceği bildirilmiştir.

1. İran'a ürün ithalatının kararı İran Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilecek olup, ithalat süreci adigeçen Bakanlık tarafından verilen onayın ardından gerçekleştirilecektir.
2. Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı, ilaç dahil, ithalatı gerekli olan ürünlerin listesini gözden geçirip güncelleştirerek resmi kur üzerinden İran'a ithal edilmesine izin verecektir. İthal sürecinde bulunan ürünün son kullanıcının eline geçene kadar sıkı bir denetimden geçmesi sağlanacaktır. Bu çerçevede, aşağıda belirtilen 25 kalem ürünün İMB resmi kuru üzerinden İran'a ithal edilmesine müsaade edilmesi kabul edilmiştir. (8.8.2018)***Pirinç, Buğday, Kırmızı et (taze/dondurulmuş), Tavuk Eti, Yumurta, Soya Küspesi, Mısır, Arpa, Gerekli Hayvan İlaçları, Kimyasal Gübreler, Zehirli Kimyasal İlaçlar, Tohumlar, Ham Şeker, Yarı Katı ve Sıvı Yemeklik Yağlar, Ham Yağlar, Hububatlar (Mercimek, Nohut, Çeşitli Barbunyalı Kapsayan), Yağlı Tohumlar, Ağır Lastikler, Basım İçin Kağıt, Gazete Kağıdı, Kağıt Hamuru, Yabancı Kuru Çay, İlaç ve Gerekli Tıbbi Teçhizatlar, Temel Ürünlerin Üretimi İçin Gerekli Teçhizat ve Makineler
3. Sanayi, Maden ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirlenen ithalatına izin verilen gerekli mallar dışında kalan ürünlerin ithalatında, özellikle petrokimya, doğalgaz, çelik ürünleri ve renkli metaller ve hizmet ihracatından elde edilen dövizin kullanılması için ikinci döviz piyasasındaki döviz kuru esas alınacaktır. İkinci döviz piyasasında ithalatçı ve ihracatçı arasında belirlenecek kur üzerinden bankalar ve gerekli izni bulunan döviz büroları tarafından işlem gerçekleştirilecektir. İranlı ihracatçının elde ettiği dövizin tümünün İran ekonomisine geri dönüş yapması ve ihracatçı tarafından bu taahhüdün yerine getirilmesi gerekmektedir.
4. Gerçek ve tüzel kişiler tarafından İran'a (üst limit olmaksızın) döviz ve altın getirilebilmesi İMB kuralları ve ilgili mevzuat çerçevesinde serbest bırakılmıştır.

Döviz Bürolarının Faaliyet Yetkisinin Yeniden Düzenlenmesi:

-İran Merkez Bankası (İMB) tarafından 5 Ağustos 2018 tarihinde yapılan resmi açıklamada, daha önce çalışması yasaklanan İran'da bulunan döviz bürolarının çalışmalarına (tekrar) izin verilmiştir. Döviz büroları, döviz alış ve satışını fiziki olarak İMB kuralları ve tebliğleri çerçevesinde gerçekleştirecektir.

Döviz büroları tarafından sağlanacak döviz, hizmet ve yolcu beraberindeki dövizlerin alım satımını içeren küçük ve orta büyüklükte işlemleri kapsayacaktır. Döviz büroları tarafından sağlanacak kurun piyasada belirlenen serbest kur üzerinden gerçekleşmesi ve sıkı denetime tabi tutulması sağlanacaktır.

Bilahare, İran Bakanlar Kurulu'nun 08/08/2018 tarih ve 63793 sayılı Kararına istinaden **İMB tarafından faaliyet izni verilen döviz bürolarına** döviz alış-veriş tebliğinin aşağıdaki şekilde uygulanması talimatı bildirilmiştir.

1. İhracattan elde edilen döviz işlemlerinin, döviz havalesi şeklinde ve sadece “nima” sistemi tarafından belirlenen döviz kuru üzerinden yapılması.
2. İzinli döviz bürolarının, ihracatçılardan aldıkları döviz havalelerini en fazla üç işgünü içinde kendileri veya diğer izinli sarraflar veya muhabir bankalar üzerinden satmak zorunda olması.
3. İzinli döviz büroları aracılığıyla banknot şeklinde döviz alış-verişinin, işlemin “sana” sistemine kayıt edilmesi şartıyla yapılması.
4. İzinli döviz bürolarının, banknot şeklindeki döviz alımını sadece İMB tarafından belirlenen kurallar çerçevesinde ve kara paranın aklanmasının önleneyeceği şekilde gerçekleştirilmesi.
5. İzinli döviz büroları tarafından banknot şeklinde döviz satışının, aşağıda belirtilen bazı hizmet sektörlerine, karapara aklama amacı olmaksızın, İMB tarafından belirlenecek döviz alım satım kuralları çerçevesinde yapılması.

***Yolcu Beraberi Döviz (azami 5.000 \$), tedavi, yurtdışı öğrenim giderleri, ülke dışındaki fuarlara katılım masrafları, Sanal Abonelik Masrafları, Özel ve Resmi Havayollarının Dövizle Yapılabilecek Tüm Masrafları, İran'da Çalışan Dövizle Maaş Alan Bireylerin Maaş ve İkramiyeleri, Uluslararası Taşımacılık Kapsamında Şoförlere Sağlanacak Harcırak, Yolcu ve Tur Şirketlerinin Döviz Masrafları, İran'a Gelen Yabancıların Elinde Bakiye Kalan İran Riyalinin Dövizle Dönüştürülmesi vd.

ABD'nin İran'a Yönelik Yaptırımlar Süreci

ABD'nin 8 Mayıs 2018 tarihinde “İran ile Nükleer Anlaşmadan” (ve KOEP'ten) tek taraflı olarak çekildiğini açıklamasının ardından ABD Hazine Bakanlığı (OFAC), KOEP ile kaldırılan yada istisna tanınan tüm yaptırımların 90 ve 180 günlük iki dönemi içeren listeler üzerinden yeniden uygulamaya konulmasına karar vermiştir.

Buna göre, daha önce KOEP kapsamında kaldırılan yada istisna tanınan yaptırımların 6 Ağustos 2018 ve 4 Kasım 2018 tarihlerine kadar (ABD tarafından tek taraflı olarak) yeniden uygulamaya geçirilmesi kararlaştırılmıştır. (OFAC-https://www.treasury.gov/resource-center/sanctions/Programs/Documents/jcpoa_winddown_faqs.pdf).

Bu

çerçeve;

6 Ağustos 2018'de yürürlüğe giren ABD yaptırımları:

- İran Hükümeti'nin ABD Doları satın alması yada elde etmesi hakkındaki yaptırımlar.
- İran'ın altın veya değerli metaller ticaretine yönelik yaptırımlar.
- İran'dan yada İran'a grafit, alüminyum ve çelik gibi ham yada yarı işlenmiş metaller, kömür ve endüstriyel süreçlerin birleştirilmesine yönelik yazılımların doğrudan yada dolaylı satışı, tedariki veya transferi hakkındaki yaptırımlar.
- İran Riyali'nin alınması yada satılması yada İran toprakları dışındaki İran Riyali cinsinden fonların yada hesapların devam ettirilmesi ile ilgili işlemler üzerindeki yaptırımlar.
- İran Hükümeti'ne ait tahvillerin alınması, iştirak edilmesi veya bu tahvillerin çıkarılmasına yardımcı olunması hakkındaki yaptırımlar.
- İran otomotiv sektörü üzerindeki yaptırımlar.
- İran menşeli halılar ve gıda maddelerinin ithalatı ve bunlara ilişkin mali işlemler üzerindeki yaptırımlar.
- Yolcu uçağı, parçaları ve hizmetlerinin İran'a doğrudan ya da dolaylı olarak ihracatına dair yaptırımlar.
- KOEP çerçevesinde uygun görülen faaliyetlere yönelik şarta bağlı anlaşmalar ile ilgili olan yaptırımlar.

4 Kasım 2018'de yürürlüğe giren ABD yaptırımları:

- İran liman işleticileri, İran İslam Cumhuriyeti Gemicilik Şirketi (IRISL), İran Güney Gemicilik Şirketi veya bağlı kuruluşları da dahil olmak üzere gemicilik ve gemi inşası sektörleri hakkındaki yaptırımlar.
- İran'dan petrol, petrol ürünleri veya petrokimya ürünleri satın alınması da dahil olmak üzere petrol ile ilgili olan işlemler üzerindeki yaptırımlar (diğerlerinin yanısıra İran Milli Petrol Şirketi-NIOC, Naftiran Intertrade Company-NICO ve İran Milli Tanker Şirketi NITC isimleri sayılmıştır).
- Yabancı mali kuruluşların İran Merkez Bankası ve belirlenmiş İranlı mali kuruluşlar ile olan işlemlerine dair yaptırımlar.
- İran Merkez Bankası'na özel mali mesaj hizmeti sağlanmasına yönelik yaptırımlar.
- Aracılık, sigorta veya reasürans hizmetleri tedarik edilmesi hakkındaki yaptırımlar.
- İran enerji sektörü üzerindeki yaptırımlar.

Buna ilave olarak:

- ABD tarafından sahip olunan yada kontrol edilen yabancı kuruluşların İran Hükümeti ya da İranlı kişiler ile İran'daki belli faaliyetlerine verilen izin de bu sürede kaldırılmış,
- 16.01.2016'da, ABD Hazine Bakanlığı'na bağlı Yabancı Varlıklar Kontrol Dairesi (OFAC) tarafından hazırlanan **SDN Listesi'nden** (List of Specially Designated Nationals and Blocked Persons) ya da diğer listelerden çıkartılmış kişilere uygulanan yaptırımlar da 5 Kasım 2018'den itibaren yürürlüğe girmiştir.

NOT: Yukarıda belirtilen sektörel yaptırımların detay tanımlamalarına/açıklamasına ihtiyaç duyulması halinde; 2016 yılı öncesinde yürürlükte olan İran yaptırımlarına ilişkin uygulama ve mevzuata atıfla, aşağıda link edilen OFAC web sayfasında **“İran Yaptırımları-Sıkça Sorulan Sorular”** bölümünde yardımcı bilgi bağlamında belirtilmektedir. (Başka bir ifadeyle, yaptırım konusu sektörlerle ilgili olarak ABD Hazine Bakanlığı tarafından hazırlanmış GTİP bazında bir ürün listesi bulunmamaktadır.)

-OFAC- İran Sanctions

FAQs: https://www.treasury.gov/resource-center/faqs/Sanctions/Pages/faq_iran.aspx

-Bu çerçevede, yukarıda web adresi link edilmiş olan "[Iran sanctions FAQs](#)" bölümünde yaptırım konusu sektörler hakkında detay açıklamaları içeren soruların numaraları aşağıda belirtilmektedir;

-Yaptırımların Genel Kapsamı:

- 606 & 607.
- Enerji & Gemicilik Sektörü: 293-297. Sorular
- Petrol/Petrol Ürünleri/Petrokimyasallar: 175, 614-620. Sorular
- Petrokimyasal sektörüyle ilgili SDN Listesine ilave edilen kurum/kuruluşlar ([7.6.2019 tarihli OFAC kararı](#))
- Metaller Sektörü (hammadde & yarı-mamul metaller): 298-
- Demir, çelik, alüminyum, bakır sektörleri: 666-671. sorular ([8.5.2019 tarihli Yaptırım Kararı](#))
- Altın ve Değerli Taşlar Sektörü: 299. Sorular.
- Otomotiv Sektörü (yedek parça dahil): 609-613. Sorular

SDN Listesi (Özel Olarak Belirlenmiş ve Engellenen Kişiler Listesi / List of Specially Designated Nationals and Blocked Persons-SDN List)

6 Ağustos ve 4 Kasım 2018’de tekrar uygulamaya konulan yaptırımlar konusu sektörlerle ilaveten, ABD tarafından ayrıca yaptırım uygulanan **İranlı** veya **Yabancı** gerçek/tüzel şahıs, firma, banka yada kuruluşların yer aldığı “**engellenen kişiler listesi de (List of SDN)**” aşağıda kayıtlı OFAC web sayfasında duyurulmaktadır.

(OFAC: <https://sanctionssearch.ofac.treas.gov/>)

Bu çerçevede, İran’a ihracat/ithalat yapmayı düşünen ve ABD yaptırımları konusunda hassasiyet gösteren firmaların yaptırımlar konusu sektörler haricinde SDN listesine de gözetmesinde fayda görülmektedir.

İsrail Menşeli Ürünlerin İthalatına veya İran üzerinden Transit Geçişine Müsaade Edilmemesi

İran varışlı veya İran üzerinden transit geçiş yapan bazı araçlarda yer alan ve İsrail ile ilişkisi bulunan ürünler hakkında zaman zaman ortaya çıkan sorunlar gerek nakliyatçı gerek yabancı ihracatçı firmaları zor durumda bırakmaktadır. İran gümrük yetkililerinin konuyu Savcılığa aktarması halinde söz konusu araçların geri gönderilerek yüklerine el konulabildiği gibi, hem araçların hem de yüklerin alıkonulması durumu da mümkün olabilmektedir.

Bahsekonu uygulama, 20 Eylül 1992 tarihli “İsrail’e Karşı Yaptırıma Yönelik İslam Ülkeleri Ortak Kanunu”na dayanmaktadır.

Söz konusu Kanun’a göre İran, İslam Konferansı Zirvesi’nde alınan kararlar doğrultusunda, İsrail ile doğrudan ve dolaylı her türlü alış verişe sürekli ve kesin olarak karşı olduğunu, bu politikayı kapsamlı bir şekilde sürdüreceğini bildirmektedir.

Söz konusu Kanun’da yer alan maddelerde mevcut önemli bazı hususlar aşağıda özetlenmiştir.

1. Gerçek veya tüzel tüm kişilerin; İsrail’de mukim şahıs veya şirketler veya İsrail uyruklu şahıslar veya İsrail’e yada İsrail’in menfaatine çalışan kişiler ile ikamet yerlerine ve yapılan ticari anlaşmanın niteliğine bakılmaksızın, doğrudan veya dolaylı olarak her türlü alışverişi yasaklanmıştır. İsrail’de menfaati, şubesi ya da temsilcisi olan ulusal ve yabancı firma ve kuruluşların da, anılan firma ve şahıslarla iş ilişkisine girmekten kaçınmaları gerekmektedir.
2. İran’da, İsrail’e ait her türlü mal, ürün, para ve taşınabilir varlıkların girişi, alışverişi ve ticareti yasaklanmıştır. İster İsrail’den ithal edilsin, ister üretiminde kullanılan girdilerden küçük bir bölümü İsrail menşeli olsun, bahsekonu ürün İsrail ürünü sayılmaktadır. Kanun’a göre, taşınması esnasında İsrail’e uğrayan ve oradan gelen ve yukarıda sayılan şahıs ve firmalara ihraç edilen ürünler de İsrail malı sayılmaktadır.
3. İran’daki ithalatçının, üretici ülkeyi ve ilgili malın üretiminde hiçbir çeşit ve miktarda İsrail ürününün kullanılmadığını teyit eden bilgileri içeren bir menşe belgesi temin etmesi

gerekmektedir.

4. Yukarıdaki hususlar İran serbest bölgeleri için de geçerlidir. Ürünün ülke içerisinde boşaltılması yada transit olarak ülkeyi geçmesi hallerinde uygulanmaktadır. Ancak uygulama, İran'ın o ülke ile olan anlaşmalarınaa aykırı olmamalıdır.

5. Yukarıda 2 nci maddede belirtilen ürünlerin teşhiri, alım-satımı veya hibe gibi şekillerde edinilmesi yasaklanmıştır.

6. Bu Kanun hükümlerini ihlal eden kişi İsrail ile ticaret yapmaktan dolayı cezaya tabi tutulmaktadır. El konulan mallar İran'ın malı olarak kayda geçirilmektedir. Ayrıca, sözkonusu ticarete kullanılan araçlara, sahibinin kimliğinin açıklanmasını müteakip haciz konmaktadır.

İran'ın sözkonusu uygulamada oldukça hassas ve katı olduğu gözlenmektedir. Bu itibarla, İsrail ile herhangi bir şekilde ilişkili bulunan ürünlerin doğrudan İran'a veya İran üzerinden başka ülkelere transit sevkiyatına başvurulmaması, hem ihracatçı firmanın kendisinin hem de parsiyel yüklerin taşındığı araçlarda yükü olan ancak konuyla ilgisi olmayan diğer firmaların mağduriyetinin önüne geçilmesi açısından önem taşımaktadır.

Dolandırıcılık Teşebbüslerine Karşı Dikkatli Olunması

İran'da özellikle inşaat sektöründe büyük alt/üst yapı projelerinde "İranlı kamu kurumlarının ihaleleri çerçevesinde görevli olduklarını" iddia eden ve bu iddialarını çeşitli mizansenler aracılığıyla destekleyen bir takım dolandırıcıların (yetkisiz kişilerin) piyasada varlığı basına yansımış olup, bu konuda mağduriyet yaşayan firmalar da tespit edilmiştir. Halen bu tür kötü niyetli kişilerin Türkiye'de girişimler yapabildiğine dair bilgiler de sözkonusu olup, firmaların bu tür (belirsiz/asılsız/tereddüdlü/evveliyatsız) durumlarda Tahran Büyükelçiliğimiz nezdindeki Ticaret Müşavirliğimiz (tahran@ticaret.gov.tr) ile istişarede bulunulması mağduriyetlerin yaşanmaması açısından önem taşımaktadır.

Ticareti Etkileyen Kültürel Faktörler

İranlılar iş ilişkilerinde resmi olup; iş görüşmeleri çok uzun ve detaylı olabilmektedir. Yabancı şirketlerle çalışan İranlılar, Batı iş değerlerine aşinadır. Toplantılara ve iş görüşmelerine takım elbise ve kravat ile katılmak mümkündür.

Bu çerçevede, yabancı firmaların İran'daki faaliyetlerinde mali ve hukuki konularda güvenilir danışmanlık firmaları ile hareket etmeleri, pazara girmeden önce mümkün olduğu ölçüde kapsamlı bir pazar araştırması yaptırmaları, İran'da ticaretin sabır gerektirmesi gibi ticarete yazılı olmayan bazı kuralları bilmeleri, özellikle küçük ve orta ölçekli firmaların ticari faaliyetlerine küçük işlemlerle ülkeyi, piyasayı, iş çevrelerini tanıyarak başlamaları uzun dönemde daha yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

İran'da alkol ithalatı ve tüketimi yasaktır.

Para Kullanımı

İran Riyali, İran dışında konvertibl bir para değildir.

İran'da piyasada döviz bürolarında döviz bozdurmak mümkündür. Günlük alışverişlerde Riyal kullanılması tavsiye olunmaktadır. Yabancılar İran'da bulundukları sırada otel faturalarını yada yüksek tutardaki alımlarını dövizle ödeyebilmektedir. Tahran'a uçak ile gelen yabancı yolcuların ilk aşamada Havaalanındaki döviz bürosunda az miktarda döviz (50-100 Avro) bozdurup Riyal alması genelde tavsiye olunmaktadır. (İran Merkez Bankası kur oranları: www.cbi.ir)

Döviz bürolarında, Riyal alımı için bozdurulacak döviz banknotunun hasarlı, yıpranmış, eski olmaması yada üstünde kalem karalaması bulunmamasına dikkat edilmektedir.

İran'ın resmi para birimi "Riyal" olmakla birlikte, alışveriş hesaplamasının kolay olması amacıyla halk arasında para birimi için "Tümen" ifadesi kullanılmaktadır. Başka bir ifadeyle, pazarda satılan ürün yada hizmet için talep edilen ücret/fiyat çok büyük olasılıkla "Tümen"dir. Ancak, banknot paraların üstünde sadece "Riyal" yazmakta, Tümen ifadesi bulunmamaktadır. (1 Tümen= 10 Riyal)

İran'da uluslararası bankacılık sistemiyle entegre kredi kartı uygulaması bulunmadığından, yabancılar alışverişlerini nakit/peşin yapmaktadır.

İran'a Giriş-Çıkışlarda Yolcu Muafiyetleri:

Seyahatlerde kişi başı taşınabilecek azami döviz tutarı; İran'a havayoluyla gidecek için 10.000 Avro, ülkeden havayoluyla ayrılacak yolcu için 5.000 Avro, kara/demir/deniz yoluyla ülkeden çıkacak içinse 2.000 Avro'dur (veya eşdeğer tutarda diğer dövizdir). (<https://www.cbi.ir/showitem/17825.aspx>)

Yolcu beraberinde gümrükten çıkarılabilecek altın mücevherat miktarı 150 gram, gümüş takımlar ve gümüş hediyelik eşya (silverware or souvenirs) ise (tarihi eser olmaması kaydıyla) azami 3 kg ile sınırlandırılmıştır. (<http://eng.tpo.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=5&pageid=5345>)

Pasaport ve Vize İşlemleri

Diplomatik, Hizmet, Hususi ve Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşları, İran'a 90 günü aşmayan seyahatlerinde vizeden muaftır.

Resmi Tatiller ve Çalışma Saatleri

-İran'da Perşembe ve Cuma günleri haftasonu tatilidir.

(Kamu kurumları Perşembe ve Cuma günleri, özel şirketler ve bankalar ise yalnızca Cuma günü kapalıdır.)

-Firmaların çalışma saatleri 08.30–13.00 ve 15.00–19.00 arasındır. Bankaların çalışma saatleri Perşembe günü 08.30–12.30 arası, diğer günler 08.30–16.00 arasındır. Kamu kurumları ise 08.00–14.00 saatleri arasında çalışmaktadır.

-İran yeni yılı 21 Mart'ta başlamaktadır. İran'da birçok tatil İslami yıla göredir. Bu durumun istisnası ise 21–24 Martta kutlanan Yeni Yıl (Nevruz)'dur.

(İran resmi tatil günleri: <https://publicholidays.me/iran/>)

Yerel Saat

İran; Türkiye saatinden 1,5 saat ileridedir.

Bazı İran Meslek Kuruluşları & Firma Rehberleri:

İran Ticaret ve Sanayi Odaları - www.iru.org

Tahran Ticaret ve Sanayi Odası – <http://www.tccim.ir/english/>

Tebriz Ticaret ve Sanayi Odası – <http://www.tzccim.ir/>

İran İthalatçılar Derneği - www.majmavaredat.ir

İran Gıda Sanayicileri Federasyonu - www.ifif.ir

Diğer Meslek Kuruluşları- <http://eng.tpo.ir/index.aspx?siteid=5&pageid=2062>

Yellow Page-İran - <http://iranyellowpages.ir>

Kompass-İran - <https://ir.kompass.com/>

Not: Çalışmada kullanılan veriler; TÜİK, T.C. Ticaret Bakanlığı, TDV Dış Ticaret Eğitim Notlarından derlenmiştir.